

HIDDEN DIMENSIONS

Hidden Dimensions of
Inclusion in Youth Sector

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ελλάδα

Ενωμένες Κοινωνίες των Βαλκανίων

HIDDEN DIMENSIONS

Hidden Dimensions of Inclusion in Youth Sector

Erasmus+

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Ελλάδα

egyutthato.eu/hidden

Η έκδοση δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Κρυμμένες Διαστάσεις», σε συνεργασία με το Egyuttháto Egyesület, τον Σύλλογο Nevo Parudimos και την Ενωμένη Κοινωνία των Βαλκανίων. Το έργο υποστηρίχθηκε από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αριθμός σύμβασης: 2020-2-HU01-KA205-079072. Το περιεχόμενο της δημοσίευσης δεν αντικατοπτρίζει απαραίτητα την επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή των οργανισμών που συνεργάζονται μαζί τους.

Δημοσιεύτηκε από Ενωμένες Κοινωνίες των Βαλκανίων

www.usbngo.gr

[+30 231 021 5629](tel:+302310215629)

1. Εισαγωγή

Το πρόγραμμα Erasmus+ έχει αναγνωριστεί από καιρό ως ένα ζωτικής σημασίας εργαλείο για την προώθηση της διαπολιτισμικής κατανόησης, της προσωπικής ανάπτυξης και της επαγγελματικής εξέλιξης των νέων σε όλη την Ευρώπη. Ωστόσο, παρά το γενικό όραμα της συμμετοχικότητας, η αποτελεσματική συμμετοχή των νέων ανάπηρων¹ ατόμων στα έργα του Erasmus+ παραμένει μια ανεκπλήρωτη φιλοδοξία. Η εξελισσόμενη κατανόηση της αναπηρίας από το ιατρικό μοντέλο στο κοινωνικό μοντέλο επηρέασε σημαντικά την αντίληψη της κοινωνίας για τα ανάπηρα άτομα, τονίζοντας την ανάγκη να αρθούν τα εμπόδια και να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς.

Η έννοια της αναπηρίας έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου, δημιουργώντας διαφορετικές προσεγγίσεις για την κατανόηση και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα. Ιστορικά, η κυρίαρχη προοπτική ήταν το ιατρικό μοντέλο, το οποίο θεωρούσε την αναπηρία ως βλάβη ή ανεπάρκεια ενός ατόμου, οδηγώντας συχνά στην απεικόνιση των ανάπηρων ατόμων ως θύματα που χρειάζονται φιλανθρωπία και ιατρική θεραπεία. Ωστόσο, αυτή η προοπτική έχει αμφισβητηθεί και ξεπεραστεί από το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, το οποίο αναγνωρίζει την αναπηρία ως κοινωνικό κατασκεύασμα και όχι ως εγγενές χαρακτηριστικό του ατόμου. Σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, η αναπηρία προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων με βλάβες και των εμποδίων που επιβάλλει η κοινωνία, οδηγώντας σε κοινωνική καταπίεση και διακρίσεις.

Στην Ελλάδα, όπου η επιδίωξη της κοινωνικής ένταξης αντιμετωπίζει μοναδικές προκλήσεις, που εκτείνονται από τις ανισότητες στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας έως τις επικρατούσες στάσεις απέναντι στην αναπηρία, η συμμετοχή των νέων ανάπηρων ατόμων στα έργα του Erasmus+ έχει ιδιαίτερη σημασία. Δίνει έμφαση στην ένταξη και την ποικιλομορφία, επιδιώκοντας να παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα

¹ Τεκνοθετείται η ορολογία του κοινωνικού μοντέλου αναπηρίας, όπου η αναπηρία ορίζεται ως: το μειονέκτημα ή ο περιορισμός δραστηριότητας που προκαλείται από τη σύγχρονη κοινωνική οργάνωση, η οποία δεν λογαριάζει καθόλου ή λογαριάζει ελάχιστα τους ανθρώπους που έχουν φυσικές βλάβες, περιορίζοντάς τους από τις κοινωνικές δραστηριότητες (UPIAS, 1976 στο Oliver,

συμμετέχοντα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Μέσω αυτού του προγράμματος, οι οργανισμοί ενθαρρύνονται να τεκνοθετήσουν προσεγγίσεις χωρίς αποκλεισμούς στα έργα τους, καθιστώντας τα προσβάσιμα σε διαφορετικές ομάδες. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι ενώσεις στην Ελλάδα συμβάλλουν επίσης στην εργασία με νέους (youth work) παρέχοντας κατάρτιση και εξειδικευμένα σεμινάρια για εθελόντριες/ντές/ντά στον τομέα της νεολαίας.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις για την επίτευξη της πλήρους ένταξης και συμμετοχής των ανάπηρων ατόμων στο youth work. Για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της εργασίας των νέων με άτομα με αναπηρία, μπορεί να είναι αναγκαία η στοχευμένη κατάρτιση και οι πόροι που θα εξοπλίσουν τις/τους/τα συμβούλους/α νέων (youth workers) με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την ένταξη της αναπηρίας.

Η παρούσα έρευνα προσπαθεί να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη επιστημονική έκθεση σχετικά με την ένταξη των ανάπηρων ατόμων σε έργα Erasmus+ στο ελληνικό πλαίσιο. Ξεκινώντας με μια σχολαστική διερεύνηση των θεμελιωδών εννοιών και ορισμών σχετικά με την αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των κυρίαρχων μοντέλων, η μελέτη εμβαθύνει στη σφαίρα της Κοινωνικής Ένταξης στην Ελλάδα. Η διερεύνηση αυτή περιλαμβάνει συναφείς τομείς όπως η εκπαίδευση, η δυναμική της αγοράς εργασίας και η κοινωνική στάση απέναντι στην αναπηρία. Επιπλέον, η έκθεση ρίχνει φως στις ξεχωριστές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ενσωμάτωση των προβληματισμών σχετικά με την αναπηρία στο πλαίσιο της εργασίας για τη νεολαία στη χώρα, αντλώντας πληροφορίες από μια εξαντλητική βιβλιογραφική ανασκόπηση που προσφέρει μια επισκόπηση της επικρατούσας κατάστασης στην Ελλάδα.

Με ιδιαίτερη έμφαση στα προγράμματα Erasmus+, τα οποία φημίζονται για την αφοσίωσή τους στη συμμετοχικότητα ως προτεραιότητα, η παρούσα έρευνα επιδιώκει να εξακριβώσει τα συγκεκριμένα μέτρα και τις στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για τη μετατροπή αυτής της προτεραιότητας σε πρακτική εφαρμογή. Παρά ταύτα, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας δείχνει ότι η Ελλάδα μπορεί να στερείται των απαραίτητων δομών και των στοχευμένων εκπαιδευτικών πόρων που είναι αφιερωμένοι στην ευαισθητοποίηση και την επάρκεια των συμβούλων νέων (youth workers) σε θέματα αναπηρίας.

Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζωτικά κενά, η παρούσα έκθεση τεκνοθετεί μια αυστηρή προσέγγιση μικτής μεθοδολογίας, ενσωματώνοντας έρευνες, συνεντεύξεις και ανάλυση εγγράφων για τη συλλογή επιστημονικών δεδομένων. Με τον τρόπο αυτό, η παρούσα έρευνα στοχεύει να παράσχει ανεκτίμητες γνώσεις σχετικά με τα κρίσιμα εμπόδια που εμποδίζουν την πλήρη ένταξη των ανάπηρων ατόμων στα έργα Erasmus+. Επιπλέον, η μελέτη προσπαθεί να φωτίσει πιθανές λύσεις που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτης στην προώθηση ενός πιο περιεκτικού και ενδυναμωτικού περιβάλλοντος για ανάπηρα άτομα στο πεδίο των πρωτοβουλιών Erasmus+ στην Ελλάδα.

Σπουδαιότητα/Σημαντικότητα της Έρευνας

Η ένταξη των ανάπηρων νέων στο πρόγραμμα Erasmus+ είναι υψίστης σημασίας για την προώθηση των ίσων ευκαιριών, της ποικιλομορφίας και της κοινωνικής συνοχής μεταξύ των νέων. Το Erasmus+ είναι μια ευρέως αναγνωρισμένη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία ανταλλαγής και μάθησης που προσφέρει στα συμμετέχοντα άτομα εμπειρίες που αλλάζουν τη ζωή τους, προωθώντας την προσωπική ανάπτυξη, τη διαπολιτισμική κατανόηση και την απόκτηση πολύτιμων δεξιοτήτων. Ωστόσο, υπάρχει επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα νεαρά ανάπηρα άτομα κατά την πρόσβαση και τη συμμετοχή τους σε προγράμματα Erasmus+. Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να ρίξει φως σε κρίσιμα ζητήματα που εμποδίζουν την ένταξή τους και να παράσχει πληροφορίες για πιθανές λύσεις. Με τον τρόπο αυτό, η μελέτη επιδιώκει να προωθήσει ένα πιο περιεκτικό και προσβάσιμο πρόγραμμα Erasmus+, επιτρέποντας έτσι στα νεαρά ανάπηρα άτομα να επωφεληθούν πλήρως από τις ευκαιρίες που προσφέρει.

Σκοπός της Έκθεσης

Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να διερευνήσει και να αναλύσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι/τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) και οι οργανώσεις νεολαίας κατά τη συμμετοχή νέων ανάπηρων ατόμων σε έργα Erasmus+. Με την εξέταση των τριών υποθέσεων, η έκθεση αποσκοπεί στον εντοπισμό τομέων βελτίωσης και στην πρόταση στρατηγικών που θα ενισχύσουν την προσβασιμότητα και την ένταξη των νέων ανάπηρων ατόμων στο πρόγραμμα. Τα ευρήματα θα είναι πολύτιμα για τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την χάραξη πολιτικής, τις οργανώσεις νεολαίας και τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς κατά την εκπόνηση στοχευμένων παρεμβάσεων, προγραμμάτων κατάρτισης και μηχανισμών υποστήριξης για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς για όλα τα συμμετέχοντα άτομα.

Αντικείμενο της Έκθεσης

Η έκθεση θα επικεντρωθεί στις προκλήσεις που σχετίζονται με την ένταξη των νέων ανάπηρων ατόμων στο πρόγραμμα Erasmus+. Συγκεκριμένα, θα εξετάσει την ετοιμότητα των συμβούλων νέων (youth workers) για τη συμμετοχή νέων ανάπηρων ατόμων, την ικανότητα των οργανώσεων νεολαίας να διασφαλίζουν την προσβασιμότητα παρά τους περιορισμούς των πόρων και την πιθανή επίδραση της περιορισμένης εμπειρίας και γνώσης των συμβούλων νέων (youth workers) στη στάση τους απέναντι στην ένταξη. Το αντικείμενο της έκθεσης περιλαμβάνει τόσο ανάπηρα άτομα με σωματική και νοητική βλάβη καθώς και τα νεαρά άτομα με σύνθετες ανάγκες.

1.4 Υποθέσεις και Περιορισμοί

πόθεση: Οι/Τα σύμβουλοι/α νέων (youth workers) ενδέχεται να μην είναι επαρκώς προετοιμασμένες/οι/α για να εμπλέξουν νεαρά ανάπηρα άτομα σε έργα Erasmus+ λόγω της μη προσβασιμότητας των καθημερινών υπηρεσιών τους για τη νεολαία.

πόθεση: Οι οργανώσεις νεολαίας ενδέχεται να μην διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους για να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα, με αποτέλεσμα την περιορισμένη συμμετοχή των νέων ανάπηρων ατόμων στις υπηρεσίες τους.

πόθεση: Η έλλειψη εμπειρίας και γνώσης με νεαρά άτομα με σύνθετες ανάγκες

μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές στάσεις, συμβάλλοντας στη χαμηλή εκπροσώπηση των ανάπηρων ατόμων στα έργα Erasmus+.

Περιορισμοί: Οι παραδοχές επικεντρώνονται στην ετοιμότητα των συμβούλων νέων (workers), στους πόρους των οργανώσεων νεολαίας και στη στάση απέναντι στα νεαρά ανάπηρα άτομα. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή των νέων ανάπηρων ατόμων ενδέχεται να μην καλύπτονται πλήρως σε αυτές τις παραδοχές.

α) Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων Erasmus+ με γνώμονα την ευελιξία και τη συμμετοχικότητα, συμπεριλαμβανομένων διαφόρων μορφών συμμετοχής και διευκολύνσεων, μπορεί να καταστήσει τα προγράμματα πιο προσιτά στα νεαρά ανάπηρα άτομα με διαφορετικές βλάβες.

β) Η παρουσία ή η απουσία υποστηρικτικών πολιτικών σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο που προωθούν την ένταξη της αναπηρίας και την προσβασιμότητα στα προγράμματα για τη νεολαία μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τη συμμετοχή των νέων ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+.

Η σύλληψη της ιδέας του έργου

Ορολογία και έννοιες

Για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης και προκειμένου να προωθηθεί μια κοινή κατανόηση και γλώσσα, οι βασικές έννοιες απαριθμούνται και διευκρινίζονται κατωτέρω.

H

Δ

ι

ε

θ

ν

ή

2

Διατηρείται ο όρος άτομα με αναπηρία και όχι ανάπηρα άτομα, καθώς κατά αυτόν τον τρόπο αποτυπώνεται στην συγκεκριμένη πηγή.

Σ Σελίδα

ύ

μ

β

αυτοδιάθεση και πλήρη συμμετοχή σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής.

Αναπηρία: είναι "μια εξελισσόμενη έννοια", "που προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των περιβαλλοντικών και συμπεριφορικών εμποδίων που εμποδίζουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κ

Άτομα με αναπηρία ("άτομα με αναπηρία"): "άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές αναπηρίες, οι οποίες σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, ιδίως θεσμικά, περιβαλλοντικά ή κοινωνικά εμπόδια συμπεριφοράς, ενδέχεται να παρεμποδίζουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με τους άλλους" (άρθρο 6, παράγραφος 1 Law 4488/2017- βλ. επίσης άρθρο 1 United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities). Ο γενικός όρος "άτομα με αναπηρία" περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες αναπηρίας, οι οποίες μπορεί να είναι ορατές ή μη ορατές, σοβαρές ή ήπιες, μόνιμες ή προσωρινές, απομονωμένες ή συνδυασμός αυτών. (δ) Ψυχική αναπηρία (π.χ. άτομα με μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια κ.λπ.), (ε) Χρόνιες παθήσεις (π.χ. άτομα με μεσογειακή αναιμία, νεφροπάθεια, σακχαρώδη διαβήτη), (στ) Άλλες αναπηρίες (π.χ. άτομα με σύνδρομο Down), (ζ) Σοβαρές και πολλαπλές αναπηρίες, (η) Πολλαπλές αναπηρίες.

Διακρίσεις λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης: "σημαίνει κάθε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό λόγω αναπηρίας που έχει ως σκοπό ή αποτέλεσμα να μειωθεί ή να ακυρωθεί η αναγνώριση, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό, ατομικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διάκρισης, συμπεριλαμβανομένης της άρνησης εύλογης προσαρμογής" (βλ. άρθρο 2 UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities).

Υπάρχουν διάφορα είδη διακρίσεων (βλ. άρθρο 2, παράγραφος 2, Law 4443/2016 - αναπηρία και χρόνιες παθήσεις λαμβάνουν τη μορφή εμποδίων. Η ύπαρξη εμποδίων σε έναν τομέα λειτουργεί ως εμπόδιο στη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε άλλους τομείς (π.χ. η έλλειψη προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον και στα

ε

τ

Σελίδα

υ

ς

μέσα μαζικής μεταφοράς δυσχεραίνει την ένταξή τους στην εκπαίδευση, την απασχόληση κ.λπ.)

Εμπόδιο: οτιδήποτε δημιουργεί εμπόδιο στην αυτόνομη και ισότιμη συμμετοχή (δηλαδή πρόσβαση) των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις σε όλες τις δραστηριότητες. Τα εμπόδια μπορεί να είναι θεσμικά, αρχιτεκτονικά, τεχνολογικά, συμπεριφορικά, ιδεολογικά (π.χ. στάσεις, αντιλήψεις) και να εντοπίζονται στην επικοινωνία, την πληροφόρηση, τις πρακτικές, τις διαδικασίες κ.λπ.

Πρόσβαση: το δικαίωμα όλων των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις, να συμμετέχουν σε όλους τους τομείς της ζωής και, ως εκ τούτου, να χρησιμοποιούν υποδομές, υπηρεσίες και αγαθά.

Προσβασιμότητα ("προσβασιμότητα"): το χαρακτηριστικό του περιβάλλοντος (δομημένες/κτιριακές υποδομές ή ηλεκτρονικές/ηλεκτρονικές εφαρμογές), μιας υπηρεσίας ή ενός αγαθού που εξασφαλίζει ότι μπορούν να προσεγγιστούν και να χρησιμοποιηθούν ανεξάρτητα, με ασφάλεια και άνεση από όλα τα άτομα, χωρίς διακρίσεις με βάση το φύλο, την ηλικία, την αναπηρία και άλλα χαρακτηριστικά (σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη κ.λπ.).

Εύλογες προσαρμογές: οι "αναγκαίες και κατάλληλες τροποποιήσεις και προσαρμογές που δεν συνεπάγονται δυσανάλογη ή αδικαιολόγητη επιβάρυνση, εφόσον απαιτούνται σε συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία απολαμβάνουν ή ασκούν, σε ίση βάση με τους άλλους, όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες" (άρθρο 2 United Nations Convention on the Rights of ατόμων με αναπηρία). Η διαφορά μεταξύ της "προσβασιμότητας" και των "εύλογων προσαρμογών" είναι ότι η προσβασιμότητα αφορά όλα τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως ομάδα, ενώ οι εύλογες προσαρμογές είναι εξατομικευμένες. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του Ν. 4443/2016 (No. Government Gazette 232 Α'/09.12.2016), "ο εργοδότης υποχρεούται να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα, κατά περίπτωση, ώστε τα άτομα αυτά να έχουν πρόσβαση σε εργασία, να την ασκούν και να εξελίσσονται σε αυτήν, καθώς και να συμμετέχουν σε επαγγελματική κατάρτιση, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη". Μια "προσαρμογή" θεωρείται "εύλογη" όταν: (α) δικαιολογείται από την κατηγορία και το βαθμό σοβαρότητας της αναπηρίας και β) το κόστος της δεν είναι

τόσο υψηλό ώστε να προκαλεί οικονομικό πρόβλημα στο φορέα που την παρέχει. Ωστόσο, σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, η υποχρέωση παροχής εύλογων προσαρμογών δεν ισχύει μόνο στον τομέα της απασχόλησης, αλλά και σε άλλους τομείς, όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση και η δια βίου μάθηση.

Ενσωμάτωση της αναπηρίας: πρόκειται για τη διαδικασία/στρατηγική με την οποία οι απόψεις και οι εμπειρίες των ανάπηρων ατόμων και χρόνιες παθήσεις περιλαμβάνονται στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών, των διαδικασιών, των δράσεων, των μέτρων και των προγραμμάτων σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής, έτσι ώστε τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις να επωφελούνται από αυτές. Η ενσωμάτωση της αναπηρίας στοχεύει στην άρση των υφιστάμενων εμποδίων και στην αποφυγή της δημιουργίας νέων εμποδίων για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, τα οποία αποτελούν την κύρια αιτία του αποκλεισμού τους από την κοινωνία. Ο όρος "ενσωμάτωση της αναπηρίας" χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στον τομέα της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου. Έκτοτε έχει τεκνοθετηθεί ως εργαλείο για την προώθηση της ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα. Στον τομέα της αναπηρίας, η ιδέα της ενσωμάτωσης της αναπηρίας συναντάται για πρώτη φορά στην παρ. 3 του Κανόνα 14 των Πρότυπων Κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την Εξίσωση των Ευκαιριών των Ατόμων με Αναπηρία (1993, United Nations Standard Rules on the Equalization of Opportunities προβλήματα που σχετίζονται με την αναπηρία - όπως και τα προβλήματα που σχετίζονται με το φύλο - είναι οριζόντια και απαιτούν ολιστική προσέγγιση και αφετέρου ότι η διοχέτευση πόρων σε "ειδικά" προγράμματα μπορεί να οδηγήσει στην περιθωριοποίηση και τον διαχωρισμό των ατόμων με αναπηρία από την υπόλοιπη κοινωνία (π.χ. ειδικά σχολεία, ιδρύματα εσωτερικής φροντίδας κ.λπ.). Καθώς υπάρχουν πολλές διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας "ενσωμάτωση της αναπηρίας" και σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το τι σημαίνει στην πράξη, παραθέτουμε δύο ορισμούς αναγνωρισμένων φορέων.

Εννοιολογική προσέγγιση και ταξινόμηση της αναπηρίας

Η αναπηρία είναι ένα από τα πιο πολυσυζητημένα και διαρκώς επίκαιρα θέματα στην κοινωνία. Ο εννοιολογικός ορισμός της είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει τον

"χώρο" της αναπηρίας και έχει αποτελέσει αντικείμενο αντιπαράθεσης μεταξύ διαφορετικών προσεγγίσεων/μοντέλων κατανόησης της αναπηρίας. Η έννοια της αναπηρίας ως πολυδιάστατη έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως και στη διεθνή βιβλιογραφία συναντάται με πολλούς διαφορετικούς ορισμούς. Οι περισσότεροι ορισμοί, έχουν ιατρικό προσανατολισμό, δίνοντας έμφαση στην απόκλιση του ατόμου από το "φυσιολογικό", παραμελώντας τους κοινωνικούς παράγοντες που συμβάλλουν στον ορισμό της αναπηρίας.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (1980) προσδιόρισε την αναπηρία (disability) ως μια παθολογική κατάσταση που «εξωτερικεύεται» και γίνεται εμφανής στο άτομο ή στο περιβάλλον του. Αυτή η «εξωτερικευμένη» παθολογία οδηγεί στην αναγνώριση των βλαβών ή των ανωμαλιών της δομής ή της εμφάνισης του σώματος. Ως βλάβη (impairment) όριζε «κάθε απώλεια ή ανωμαλία μιας ψυχολογικής, φυσιολογικής ή ανατομικής δομής ή λειτουργίας» (WHO, 1980: 27).

Η Διεθνής Ταξινόμηση Δυσλειτουργιών, Ανικανοτήτων και Αναπηρίας (ICIDH) δημοσιεύτηκε από την ΠΟΥ στα αγγλικά το 1980 για δοκιμαστικούς σκοπούς, σύμφωνα με τις συστάσεις της Διάσκεψης Αναθεώρησης του 1975 και την απόφαση WHA29.35 της Παγκόσμιας Συνέλευσης Υγείας το 1976. Έκτοτε, η έρευνα και η ανάπτυξη για την ταξινόμηση έχει ακολουθήσει διάφορες πορείες. Οι κύριοι ορισμοί των τριών στοιχείων – δυσλειτουργία, ανικανότητα και αναπηρία – αναμφίβολα υπήρξαν χρήσιμοι για την αλλαγή των στάσεων ως προς την αναπηρία. Ο ορισμός της δυσλειτουργίας, ενός τομέα όπου υπάρχει σημαντική επικάλυψη με τους όρους που περιλαμβάνονται στην ICD, είχε γίνει ευρέως αποδεκτός. Ο ορισμός της ανικανότητας ταίριαζε γενικά με το πεδίο δράσης των επαγγελματιών και ομάδων αποκατάστασης, αν και έγινε αισθητή η ανάγκη για μεγαλύτερη προσοχή στο κωδικό που σχετίζεται με την κλιμάκωση της βαρύτητας, η οποία συχνά αποτελεί προγνωστικό δείκτη αναπηρίας. Εκφράστηκαν επίσης και αυξημένα αιτήματα για αναθεώρηση του ορισμού της αναπηρίας ώστε να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στον αντίκτυπο της αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον (ΠΟΥ,1992). Η τρέχουσα προοπτική του ΠΟΥ ορίζει την αναπηρία ως συνέπεια οργανικών ή περιβαλλοντικών παραγόντων που δημιουργούν εμπόδια σε κρίσιμους τομείς της ζωής, όπως η αυτοφροντίδα, η απασχόληση, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η κοινωνική συμμετοχή.

Τον Μάιο του 2001 εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΠΟΥ η αναθεώρηση της διεθνούς ταξινόμησης ICDH, η οποία ήταν προϊόν συνεργασίας και έρευνας εμπειρογνομώνων από πολλές χώρες σε μια προσπάθεια βελτίωσης του πρώτου μοντέλου, απαντώντας στις επικρίσεις που είχε αρχικά δεχθεί και λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που είχε αποκτηθεί από τη χρήση του (Mavreas, 2006).

Ως εκ τούτου, η παλιά ταξινόμηση αντικαταστάθηκε από τη νέα, τη Διεθνή Ταξινόμηση της Λειτουργικότητας, της Αναπηρίας και της Υγείας (ICF), η οποία περιλαμβάνει τη νέα ορολογία που τεκνοθετήθηκε και προορίζεται να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο σε πολλούς τομείς, όπως η υγεία, η κοινωνική ασφάλιση, η εργασία, η εκπαίδευση, η νομοθεσία κ.λπ.

Οι κύριες αλλαγές σε σχέση με την πρώτη έκδοση της ταξινόμησης αφορούν τρεις τομείς:

Το αντικείμενο και η κάλυψη των διαφόρων κατηγοριών βλάβης. Η νέα ταξινόμηση "ενσωματώνει" την εμπειρία της αναπηρίας, αναγνωρίζοντας ότι κάθε άτομο μπορεί να βιώνει μια βλάβη της υγείας του και, επομένως, να βιώνει έναν βαθμό αναπηρίας.

- Στη χρήση της ορολογίας, όπου οι όροι αναπηρία και βλάβη έχουν αντικατασταθεί από τους αντίστοιχους όρους δραστηριότητες (περιορισμός δραστηριοτήτων) και συμμετοχή (περιορισμός συμμετοχής).

- Η φιλοσοφία και το μοντέλο της αναπηρίας, το οποίο διαφέρει σημαντικά από αυτό της πρώτης εκδοχής και δέχεται ότι το φαινόμενο της αναπηρίας είναι πολυπαραγοντικό και πολύπλοκο. Περιλαμβάνει επίσης παράγοντες του πλαισίου που μπορεί να έχουν αντίκτυπο στην υγεία του ατόμου, δηλαδή περιβαλλοντικούς και ατομικούς παράγοντες.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, ο ΠΟΥ, σε έναν πιο πρόσφατο ορισμό, ορίζει την αναπηρία ως "το αποτέλεσμα οργανικών ή περιβαλλοντικών αιτιών που δημιουργούν ένα σύνολο εμποδίων σε σημαντικούς τομείς της ζωής, όπως η αυτοεξυπηρέτηση, η απασχόληση, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η γενική κοινωνική συμμετοχή".

Η αναπηρία ως ατομικό πρόβλημα: το ιατρικό μοντέλο

Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα το κυρίαρχο μοντέλο στον τομέα της αναπηρίας ήταν το ατομικό/ιατρικό μοντέλο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τον ορισμό της αναπηρίας και αναπτύχθηκε σύμφωνα με το παράδειγμα της δυτικής ιατρικής (Kasseri, 2014). Το ιατρικό μοντέλο αντιμετωπίζει την αναπηρία στο πλαίσιο της παθολογίας και της εξασθένησης και υποστηρίζει ότι η εξασθένηση οφείλεται σε διαταραχή, σύνδρομο, νόσο ή κατάσταση, (Bricout et all, 2004) ή ως αποτέλεσμα της επίδρασης βιολογικών αιτιών ή ατυχήματος, στη φυσική κατάσταση του ατόμου (Llewellyn & Hogan, 2000), τα οποία στη συνέχεια κατηγοριοποιούνται και ταξινομούνται.

Επομένως, υπό το πρίσμα του ιατρικού μοντέλου, η αναπηρία προσδιορίζεται και περιορίζεται σε ατομικό επίπεδο, δηλαδή, η αναπηρία νοείται ως ένα πρόβλημα που προκαλείται άμεσα από ασθένεια, τραύμα ή άλλη κατάσταση υγείας, το οποίο απαιτεί ιατρική φροντίδα και παρέχεται με τη μορφή ατομικής θεραπείας (Marks, 1997;

Το ιατρικό μοντέλο ορίζεται εναλλακτικά ως το μοντέλο της "προσωπικής τραγωδίας" της αναπηρίας. Αυτή η διάσταση αναγνωρίζει την αναπηρία ως μια τραγωδία που βιώνει το άτομο και κατά συνέπεια θεωρεί τα άτομα με αναπηρία ως "αδύναμα" και "αβοήθητα θύματα (Kasseri, 2014). Το πρόβλημα ή η ανεπάρκεια προκαλεί την αναπηρία και το άτομο είναι το θύμα της. Ως εκ τούτου, το άτομο θεωρείται ανίκανο ή περιορισμένο να ανταπεξέλθει στο ρόλο και τις ευθύνες του και φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την αναπηρία του (Oliver, 1990).

Στο πλαίσιο αυτού του μοντέλου, γίνεται κατανοητό ότι το πρόβλημα προσεγγίζεται από τη σκοπιά της ασθένειας, της διάγνωσης και της θεραπείας. Εφόσον το πρόβλημα αποδίδεται στο ίδιο το άτομο με αναπηρία, τότε οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην καθημερινή του ζωή είναι άμεση συνέπεια της δικής του δυσλειτουργίας, επομένως απαιτείται εξατομικευμένη προσέγγιση, η οποία μπορεί να είναι μόνο ιατρική βελτιωθούν με τις ιατρικές εξελίξεις. Αυτή η απεικόνιση συνδέεται συνήθως με τη φιλανθρωπία και τις παθητικές πολιτικές πρόνοιας που ταυτίζονται με την αναπηρία

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, φαίνεται ότι δεν υπάρχει συσχέτιση ατόμου-περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της αναπηρίας. Το ιατρικό μοντέλο υποδηλώνει ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα είναι ανεξάρτητα από το ευρύτερο κοινωνικοπολιτιστικό ή πολιτικό περιβάλλον (Vlachou et al., 2012). Από αυτή την άποψη, το περιβάλλον αποτελεί ένα δεδομένο πλαίσιο στο οποίο τα ανάπηρα άτομα πρέπει να προσαρμοστούν.

Η αναπηρία ως κοινωνική κατασκευή: το κοινωνικό μοντέλο

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, αλλά κυρίως ως αποτέλεσμα της ωρίμανσης και της αποτελεσματικότητας των αιτημάτων του αναπηρικού κινήματος, η προσέγγιση της αναπηρίας έχει σημειώσει θεαματική πρόοδο. Η σημαντικότερη εξέλιξη ήταν η επικράτηση του λεγόμενου κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας έναντι του αντίστοιχου ιατρικού.

Σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, η αναπηρία δεν θεωρείται ως χαρακτηριστικό του ατόμου, αλλά ως αποτέλεσμα του πλέγματος των σχέσεών του με το περιβάλλον, δηλαδή η αναπηρία είναι ουσιαστικά ένα "κοινωνικό κατασκεύασμα". Επομένως, η κοινωνία είναι αυτή που δημιουργεί την "αναπηρία", επιβάλλοντας εμπόδια στην πλήρη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων, δημιουργώντας τυπικά ή/και άτυπα εμπόδια που εμποδίζουν τα άτομα αυτά να λειτουργήσουν ισότιμα σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής (Bricout et al., 2004). Η πεποίθηση ότι τα άτομα αυτά δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή λόγω της αναπηρίας τους είναι μια "κοινωνική κατασκευή", που εξυπηρετεί συγκεκριμένους σκοπούς ελέγχου από την κοινωνία και θεωρείται μια μορφή κοινωνικής καταπίεσης.

Το κοινωνικό μοντέλο δεν αρνείται το πρόβλημα της αναπηρίας, αλλά, σε αντίθεση με το ιατρικό μοντέλο, παύει να κατηγορεί το άτομο και η ευθύνη αναζητείται άμεσα στην κοινωνία. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία δεν πρέπει να θεωρούνται ως αποτέλεσμα των ατομικών λειτουργικών περιορισμών τους, αλλά ως συνέπεια των ανεπαρκειών της κοινωνίας που ορθώνουν εμπόδια στην ικανοποίηση των αναγκών των ατόμων αυτών. (Shakespeare and Watson, 2001).

Είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ των όρων "βλάβη" και "αναπηρία", τους οποίους τεκνοθετεί η παρούσα προσέγγιση. Συγκεκριμένα, η πρώτη έννοια αναφέρεται σε κάποιου είδους δυσλειτουργία, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στον περιορισμό που η δυσλειτουργία αυτή προκαλεί στη ζωή των ατόμων που τη φέρουν, επειδή ο εν λόγω κοινωνικός οργανισμός έχει λάβει ελάχιστη ή καθόλου φροντίδα για τα άτομα αυτά, αποκλείοντάς τα έτσι από τις δραστηριότητές του (Vlachou et al., 2012; Haegele and

Τέλος, ο Oliver (1990) υποστηρίζει ότι η κοινωνία είναι αυτή που πρέπει να αλλάξει, όχι τα άτομα, και μάλιστα ότι η αλλαγή αυτή πρέπει να αποτελεί μέρος της πολιτικής για την ενδυνάμωση των ανάπηρων ατόμων ως ομάδα. Το μοντέλο αυτό τεκνοθετεί την προοπτική των πολιτικών δικαιωμάτων για την κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων (Nicolaidis, 2013). Τα ανάπηρα άτομα δεν είναι "αντικείμενα" φιλανθρωπίας, ιατρικής περίθαλψης και κοινωνικής προστασίας, αλλά "υποκείμενα" ικανά να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, ικανά να λαμβάνουν αποφάσεις για τη ζωή τους και να είναι ενεργά μέλη της κοινωνίας.

Πίνακας 1. Σύγκριση των εννοιών του ιατρικού και του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας

Ιατρικό μοντέλο	Κοινωνικό μοντέλο
Προσωπική τραγωδία	Κοινωνική καταπίεση
Ασθενής	Ανάπηρο άτομο
Προσωπικό πρόβλημα	Κοινωνικό πρόβλημα
Ατομική θεραπεία-προσαρμογή	Προσαρμογή του περιβάλλοντος/της κοινωνίας
Φιλανθρωπία	Κοινωνική πολιτική
Φροντίδα	Στήριξη

Κοινωνική ένταξη	Κοινωνική ένταξη
Διακρίσεις	Ισοτιμία
Έλεγχος	Επιλογή

2.2 Κοινωνική ένταξη στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον ελληνικό νόμο αριθ. 4019/2011 Κοινωνική οικονομία και κοινωνική επιχειρηματικότητα και άλλες διατάξεις (Gov. Gazette Α ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες στην κοινωνία, κυρίως με την προώθηση της απασχόλησής τους.

Οι ευάλωτες ομάδες είναι τμήματα της κοινωνίας που αντιμετωπίζουν εμπόδια στη συμμετοχή τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Τα εμπόδια αυτά μπορεί να οφείλονται σε κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες, σε σωματικές ή πνευματικές βλάβες, σε γνωστικές ή αισθητηριακές διαταραχές ή σε απρόβλεπτες συνθήκες που επηρεάζουν την τοπική ή περιφερειακή οικονομία. Σύμφωνα με τον νόμο, οι ευάλωτες ομάδες κατηγοριοποιούνται σε δύο κύριες ομάδες:

α) Οι «ειδικές ευάλωτες ομάδες» αποτελούνται από άτομα που παρεμποδίζονται στην κοινωνική και οικονομική τους ένταξη από φυσικούς και ψυχολογικούς παράγοντες ή από παραβατική συμπεριφορά. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει ανάπηρα άτομα (σωματικές, νοητικές, γνωστικές ή αισθητηριακές βλάβες), άτομα με ιστορικό εξάρτησης από ουσίες, άτομα που ζουν με HIV, φυλακισμένους ή πρώην φυλακισμένους και ανήλικους παραβάτες.

β) Οι «ειδικές ομάδες πληθυσμού» είναι κοινωνικά τμήματα που αντιμετωπίζουν μειονεκτήματα στην ομαλή ένταξη στην αγορά εργασίας για οικονομικούς, κοινωνικούς ή πολιτιστικούς λόγους. Παραδείγματα τέτοιων ομάδων είναι τα νεαρά άνεργα άτομα, οι άνεργες γυναίκες, τα άτομα άνω των 50 ετών που αναζητούν εργασία, τα μακροχρόνια άνεργα άτομα, οι μονογονεϊκές οικογένειες, τα μέλη πολύτεκνων οικογενειών (τρία ή περισσότερα παιδιά), οι κακοποιημένες γυναίκες, οι αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών και νησιωτικών περιοχών, τα άτομα με

διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, οι/ τα μετανάστριες/ες/ά και οι/τα προσφύγισες/ες/ά

Η "κοινωνική φροντίδα" περιλαμβάνει την παραγωγή και την παροχή αγαθών, υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής στήριξης προσαρμοσμένων σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. Οι ομάδες αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν ηλικιωμένους, βρέφη, παιδιά, ανάπηρα άτομα και άτομα που πάσχουν από χρόνιες ασθένειες.

Εκπαίδευση

Ο νόμος 3699/2008 ΦΕΚ, 2008 (Gov. Gazette, 2008) ορίζει την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (ΕΕΕ) ως τις εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχονται σε μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης ΦΕΚ, 2008 (Gov. Gazette, 2008) για τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων τονίζει την ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Η ειδική εκπαίδευση για ανήλικα πρόσωπα στην Ελλάδα διακρίνεται σε Πρωτοβάθμια Ειδική Εκπαίδευση και Δευτεροβάθμια Ειδική Εκπαίδευση. Το εκπαιδευτικό σύστημα στοχεύει στην ένταξη των μαθητριών/ών όλων των βαθμίδων, ανεξάρτητα από τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητές τους, στην τυπική εκπαίδευση, προωθώντας την κοινωνική συμμετοχή και την ισότιμη κοινωνική ανάπτυξη.

Για τις/τους/τα μαθήτριες/τές/τά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, μπορεί να είναι δύσκολο να λάβουν εκπαίδευση στα τυπικά σχολεία λόγω του είδους και του βαθμού των προβλημάτων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να τους παρέχεται εκπαίδευση σε ανεξάρτητα σχολεία ειδικής αγωγής, τμήματα ένταξης εντός κανονικών σχολείων ή σχολεία σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης και άλλες εγκαταστάσεις φροντίδας.

Τα ειδικά νηπιαγωγεία και τα ειδικά δημοτικά σχολεία απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 4 έως 14 ετών, ενώ τα ειδικά γυμνάσια εξυπηρετούν μαθήτριες/τές/τά ηλικίας 14 έως 18 ετών. Τα ειδικά λύκεια απευθύνονται σε μαθήτριες/τές/τά ηλικίας 18 έως 22 ετών και αποτελούνται από προκαταρκτικές τάξεις, ακολουθούμενες από τις τάξεις Α', Β' και Γ'. Οι μαθήτριες/τές/τά με ήπιες βλάβες μπορούν να εισέλθουν απευθείας στην πρώτη τάξη.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι μαθήτριες/τές/τά με αναπηρίες λαμβάνουν υποστήριξη και οι ειδικές εξεταστικές επιτροπές επιτρέπουν σε όσους έχουν σωματική,

αισθητηριακή αναπηρία ή δυσλεξία να εξετάζονται προφορικά μαζί με άλλους υποψηφίους.

Οι στόχοι του συστήματος ειδικής εκπαίδευσης αποσκοπούν στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των μαθητριών/τών με βλάβες και στην ένταξή τους στην τυπική εκπαίδευση και την κοινωνία. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις στην ενσωμάτωση αυτού του μαθητικού πληθυσμού στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, συχνά λόγω της έλλειψης ετοιμότητας της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Προκλήσεις και περιορισμοί

Διάφορες διεθνείς πολιτικές, όπως η Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών (2030) για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και η πρωτοβουλία της UNESCO "Εκπαίδευση για όλες/ους/α", τονίζουν τη σημασία της παροχής ισότιμων μαθησιακών εμπειριών για όλους τις/τους/τα μαθήτριες/τές/τά, ανεξάρτητα από τις διαφορές τους. Παρά τις καλές προθέσεις πολιτικής σε πολλές χώρες, ένας σημαντικός αριθμός σχολείων και πανεπιστημίων δυσκολεύεται να επιτύχει ισότιμη πρόσβαση, ιδίως για ανάπηρες/ους/α μαθήτριες/τές/τά και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, λόγω περιορισμένων πόρων.

Σύμφωνα με τον Σούλη (Mantzikos, C., & Lappa, C. (2023), υπάρχουν διάφορα βασικά εμπόδια για την εφαρμογή της ενταξιακής εκπαίδευσης στα ελληνικά δημόσια σχολεία. Τα εμπόδια αυτά περιλαμβάνουν την έλλειψη εκπαιδευτικού και εξειδικευμένου προσωπικού, ένα πρόγραμμα σπουδών που δίνει προτεραιότητα σε γνωσιοκεντρικές προσεγγίσεις, ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή και σύγχρονο εξοπλισμό, καθώς και προκλήσεις στον συντονισμό των σχολείων με άλλες βασικές δομές του Υπουργείου Παιδείας.

Ένα από τα πιο κρίσιμα εμπόδια για την ενταξιακή εκπαίδευση είναι οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών γενικής εκπαίδευσης απέναντι στην αναπηρία και την εκπαιδευτική ένταξη. Ορισμένες/οι/α δασκάλες/οι/α γενικής εκπαίδευσης προτιμούν να διδάσκονται οι/τα μαθήτριες/τές/τά και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ξεχωριστά με την συνδρομή εξειδικευμένων δασκάλων, πιστεύοντας ότι η παρουσία τους μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το περιβάλλον της τάξης. Παρόλο που το εκπαιδευτικό προσωπικό ειδικής αγωγής διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, τα ελληνικά δημόσια σχολεία δεν έχουν τεκνοθετήσει ευρέως τα διεθνή μοντέλα συνδιδασκαλίας.

Συμπερασματικά, ενώ οι διεθνείς πολιτικές τονίζουν τη σημασία της ενταξιακής εκπαίδευσης, η εφαρμογή της στα ελληνικά δημόσια σχολεία αντιμετωπίζει διάφορες προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών των πόρων, της εστίασης του προγράμματος σπουδών, των ζητημάτων υποδομής και της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στην αναπηρία και τη συμπερίληψη.

Άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα

Το Τμήμα Εκπαιδευτικής Καινοτομίας και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, τμήμα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), περιλαμβάνει τη Μονάδα Ειδικής και Ενταξιακής Εκπαίδευσης, η οποία προσφέρει αναλυτικά-ειδικά προγράμματα και Οδηγούς Διαφοροποίησης. Το ΙΕΠ συμμετέχει επίσης στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ 2020 "Σχολεία χωρίς αποκλεισμούς", με στόχο την ενσωμάτωση των αρχών ένταξης στην εκπαιδευτική κουλτούρα των συμμετεχόντων σχολείων.

Όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση στα καταστήματα κράτησης, η Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Δια Βίου Μάθησης και Νεολαίας διασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία σύμφωνα με το νόμο

Το Κεντρικό Συμβούλιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΚΣΕΕΚ) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος των ανάπηρων ατόμων και χρόνιες παθήσεις, όπως περιγράφεται στο Στρατηγικό Σχέδιο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, τη Δια Βίου Μάθηση και τη Νεολαία 2022-2024.

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) λειτουργεί δύο δομές ειδικής εκπαίδευσης για την επαγγελματική εξειδίκευση και κοινωνικοποίηση ανάπηρων ατόμων, διευκολύνοντας την απασχόλησή τους σε διάφορους τομείς.

Η πρωτοβουλία θα αναληφθεί από τη Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς για την αντιμετώπιση των αναγκών ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως οι Ρομά, οι/τα φυλακισμένες/οι/α, οι/τα μετανάστριες/στες/στά, οι/τα προσφύγισες/γες/γα κ.λ.π., για σχεδιασμό μαθησιακών δράσεων.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του Στρατηγικού Σχεδίου για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, την Κατάρτιση, τη Δια Βίου Μάθηση και τη Νεολαία 2022-2024 εισάγεται η κατάρτιση

του διδακτικού προσωπικού στις εκπαιδευτικές δομές εντός των καταστημάτων κράτησης.

Αγορά εργασίας

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD) του ΟΗΕ (United Nations, 2016) διατύπωσε τις ακόλουθες συστάσεις προς την Ελλάδα: Το άρθρο 27 της CRPD του ΟΗΕ ασχολείται με την εργασία και την απασχόληση. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο κράτος να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη διασφάλιση της ένταξης των ανάπηρων ατόμων, ιδίως των γυναικών με αναπηρία, στην ανοικτή αγορά εργασίας, με σκοπό την επίτευξη του στόχου 8.5 των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Συνιστά επίσης στο κράτος μέρος

- να εξασφαλίζει την παροχή ειδικών μέτρων και εξατομικευμένης υποστήριξης στο χώρο εργασίας,
- να προωθήσει μεταξύ των εργοδοτριών/τών το δικαίωμα των ανάπηρων ατόμων στην απασχόληση σε ίση βάση με το υπόλοιπο εργαζόμενο πληθυσμό,
- να ενσωματώσει τη διάσταση της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές, τα μέτρα και τα προγράμματα απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού της πολιτικής του Ελληνικού Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού.

Τα στοιχεία από το Στατιστικές της ΕΕ για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης - Strati, 2021) δείχνουν ότι το ποσοστό απασχόλησης των ανάπηρων ατόμων στην Ελλάδα ήταν μόλις 31,1% το 2018, το οποίο είναι σημαντικά χαμηλότερο από το ποσοστό απασχόλησης 60,7% για τα υπόλοιπα άτομα και περίπου 19,6 ποσοστιαίες μονάδες κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27. Αυτή η μεγάλη διαφορά οδηγεί σε ένα εκτιμώμενο χάσμα απασχόλησης των ανάπηρων ατόμων της τάξης των 30 ποσοστιαίων μονάδων περίπου. Το ποσοστό απασχόλησης ανάπηρων ατόμων στην Ελλάδα ήταν σταθερά ένα από τα χαμηλότερα στην ΕΕ και μειώθηκε από 36,7% το 2017 σε 31,1% το 2018.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι ανάπηρες γυναίκες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν ακόμη περισσότερες προκλήσεις, καθώς μόνο το 26,7% απασχολείται, σε σύγκριση με το 50% των γυναικών χωρίς αναπηρία στη χώρα και το 36,1% των ανάπηρων ανδρών. Τα νεαρά ανάπηρα άτομα ηλικίας 16-24 ετών αντιμετωπίζουν επίσης υψηλά ποσοστά ανεργίας. Ένας σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην κατάσταση αυτή είναι τα υψηλότερα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μεταξύ των ανάπηρων

παιδιών, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τις προοπτικές απασχόλησής τους στην ενήλικη ζωή.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχουν άμεσες διακρίσεις λόγω αναπηρίας κατά την πρόσληψη και την απασχόληση, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε απόλυση. Παρά τους νόμους και τους κανονισμούς κατά των διακρίσεων, η πρόοδος στην εφαρμογή εύλογων προσαρμογών στο χώρο εργασίας είναι περιορισμένη. Ορισμένες επιχειρήσεις διστάζουν να τεκνοθετήσουν απλά μέτρα για να εξασφαλίσουν κατάλληλες συνθήκες εργασίας για τις/ους/τα εργαζόμενες/ους/α ανάπηρες/ους/α..

Επιπλέον, η πρόσβαση των ανάπηρων ατόμων σε ενεργές πολιτικές εργασίας παρεμποδίζεται από την αναποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών, ιδίως όταν αυτή βασίζεται σε μη προσβάσιμες ή ξεπερασμένες πλατφόρμες Τεχνολογίας Πληροφορικής- Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Οι ευάλωτες ομάδες ενδέχεται να χάσουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την επιλεξιμότητα για τα δημόσια προγράμματα εργασίας, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από τέτοιες ευκαιρίες.

Η αντιλαμβανόμενη επικράτηση των διακρίσεων λόγω αναπηρίας στην Ελλάδα παρέμεινε σταθερή με την πάροδο των ετών, με τον μισό περίπου ελληνικό πληθυσμό να πιστεύει ότι η αναπηρία αποτελεί δυνητικό μειονέκτημα για τα υποψήφια προς εργασία άτομα.

Συμπερασματικά, υπάρχει σημαντικό χάσμα ισότητας στην απασχόληση των ανάπηρων ατόμων στην Ελλάδα. Παρά τις προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την παροχή ίσων ευκαιριών, εξακολουθούν να υφίστανται διάφορα εμπόδια, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών προκλήσεων, των διακρίσεων κατά την πρόσληψη και την απασχόληση και της περιορισμένης πρόσβασης σε ενεργές πολιτικές εργασίας. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της κατάστασης της απασχόλησης και την επίτευξη των στόχων της ΕΕ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα ανάπηρα άτομα στη χώρα.

Στάσεις απέναντι στην αναπηρία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, οι στάσεις απέναντι στα άτομα με σωματική/κινητική βλάβη, όπως μετρήθηκαν με τη τυποποιημένη κλίμακα Attitudes Toward Disabled Persons Scale, Ειδικότερα, όσα άτομα είχαν ιατρικές γνώσεις ή πρακτική εμπειρία σε αυτόν τον τομέα παρουσίασαν καλύτερες στάσεις. Ωστόσο, υπήρξε μια μικρή βελτίωση των στάσεων μεταξύ των ατόμων με ιατρικό υπόβαθρο ή υψηλότερες γνώσεις, καθώς και εκείνων που είχαν εμπειρία εργασίας με άτομα με σωματικές βλάβες.

Όσον αφορά τη νοητική βλάβη, όπως εκτιμήθηκε από την χρήση τυποποιημένης κλίμακας Community Living Attitude Scale for Intellectual Disabilities (CLAS-ID), οι/τα φοιτήτριες/τές/τά νοσηλευτικής έδειξαν ελαφρώς λιγότερο ευνοϊκές στάσεις απέναντι στην "ομοιότητα", αλλά περισσότερο ευνοϊκές στάσεις απέναντι στην "προστασία". Η προηγούμενη εργασιακή εμπειρία και η άμεση αλληλεπίδραση με ανάπηρα άτομα με νοητική βλάβη συσχετίστηκαν με καλύτερες στάσεις απέναντι στην "προστασία", ενώ η μεγαλύτερη ηλικία συσχετίστηκε με χαμηλότερες ευνοϊκές στάσεις τόσο απέναντι στην "ομοιότητα" όσο και απέναντι στην "προστασία". Οι άνδρες ερωτηθέντες είχαν υψηλότερες βαθμολογίες, υποδηλώνοντας ισχυρότερες τάσεις αποκλεισμού.

Επιπλέον, τα άτομα που γνώριζαν άτομα με νοητική βλάβη εμφάνισαν λιγότερο ευνοϊκές στάσεις στην υποκλίμακα "Ενδυνάμωση". Ωστόσο, οι υψηλότερες γνώσεις σχετικά με τις νοητικές βλάβες σχετίζονταν με θετικότερες στάσεις και στις τέσσερις υποκλίμακες του CLAS-ID (Kritsotakis et al, 2017).

Στάσεις των Ελληνίδων/ήνων εργοδοτριών/τών για την απασχόληση ανάπηρων ατόμων

- ● Η μελέτη αυτή αποκάλυψε ότι η στάση των εργοδοτριών/τών απέναντι στα ανάπηρα άτομα διαφέρει ανάλογα με το είδος της βλάβης. Τα ερωτηθέντα άτομα πίστευαν ότι θα ήταν ευκολότερο για τα άτομα με παθήσεις όπως ο διαβήτης, η μεσογειακή αναιμία και η νεφρική ανεπάρκεια να βρουν εργασία σε σύγκριση με τα άτομα με ιστορικό νοσηλείας για παθήσεις όπως η σχιζοφρένεια, η τύφλωση, η μαθησιακή δυσκολία ή η

κατάθλιψη. Οι αντιδράσεις απέναντι στην κινητική βλάβη και την κώφωση αξιολογήθηκαν σε μέτριο επίπεδο.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα της μελέτης θα πρέπει να θεωρούνται ενδεικτικά των πιθανών τάσεων μεταξύ των τοπικών εργοδοτριών/τών και όχι πλήρως γενικεύσιμα για το σύνολο του πληθυσμού των εργοδοτριών/ών, καθώς το δείγμα αποτελούνταν από μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα χωρίς προηγούμενη εμπειρία συνεργασίας με ανάπηρα άτομα. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι μικρού μεγέθους αυτοαπασχολούμενες επιχειρήσεις είναι τυπικές στην Ελλάδα, κάποια γενίκευση είναι δυνατή.

Παρόμοια αποτελέσματα έχουν βρεθεί και σε προηγούμενες έρευνες, που δείχνουν ότι οι εργοδότες/τες εκφράζουν περισσότερες ανησυχίες για την πρόσληψη ατόμων με ψυχικές βλάβες σε σύγκριση με τα άτομα με σωματικές βλάβες. Οι ψυχικές διαταραχές συχνά συνδέονται με στίγμα και αρνητικά στερεότυπα, οδηγώντας σε συμπεριφορές διακρίσεων και λανθασμένες αντιλήψεις σχετικά με την απασχολησιμότητα. Ωστόσο, η έρευνα έχει δείξει σταθερά ότι τα άτομα με ψυχικές διαταραχές μπορούν να ευδοκιμήσουν σε ένα υποστηρικτικό εργασιακό περιβάλλον και η υποστηριζόμενη απασχόληση έχει επιτύχει να βοηθήσει τα άτομα με σοβαρές ψυχικές ασθένειες να αποκτήσουν ανταγωνιστική απασχόληση.

Όσον αφορά τις μαθησιακές δυσκολίες, ορισμένες/οι/α εργοδότες/τες/τά της μελέτης ήταν συντηρητικές/οί/ά στις απόψεις τους, πιστεύοντας ότι τα άτομα με ήπιες έως μέτριες μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να μην είναι ικανά για κερδοφόρα απασχόληση. Ωστόσο, οι πραγματικές εμπειρίες από την απασχόληση εργαζομένων με μαθησιακές δυσκολίες έχουν δείξει θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τη συμμετοχή, τη διατήρηση και τη βελτίωση της δημόσιας εικόνας των οργανισμών.

Όσον αφορά την τύφλωση, η πλειοψηφία των εργοδοτριών/τών της μελέτης δεν ήταν πρόθυμες/οι/α να προσφέρουν εργασία, γεγονός που ευθυγραμμίζεται με τα ευρήματα άλλων μελετών όπου οι εργοδότες/τες/τά δεν είχαν υποστηρικτικές απόψεις για τα τυφλά άτομα. Παρά το γεγονός ότι τα τυφλά και μερικώς βλέποντα άτομα μπορούν να εργαστούν με επιτυχία, εξακολουθούν να επικρατούν συμπεριφορές διακρίσεων.

Η μελέτη ανέδειξε επίσης ένα χάσμα μεταξύ της προφορικά εκφρασμένης προθυμίας των εργοδοτριών/τών να παρέχουν ίσες ευκαιρίες σε ανάπηρα άτομα και των πραγματικών τους πρακτικών απασχόλησης. Η έλλειψη προηγούμενης εμπειρίας με

εργαζόμενες/ους/α ανάπηρες/ους/α και η περιορισμένη ενημέρωση για τα μέτρα και τις επίσημες πολιτικές για ίσες ευκαιρίες απασχόλησης αναγνωρίστηκαν ως πιθανοί παράγοντες που συμβάλλουν στη μη υποστηρικτική στάση.

Για να προωθηθεί η πλήρης ένταξη των ανάπηρων ατόμων στο εργατικό δυναμικό, υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω έρευνα για τον εντοπισμό συγκεκριμένων παραγόντων που επηρεάζουν τη στάση των εργοδοτριών/τών. Επιπλέον, οι κοινωνικές εκστρατείες και οι προσπάθειες εκπαίδευσης που απευθύνονται στις/ους/α εργοδότες/τες/τά μπορούν να προωθήσουν την κατανόηση και να μειώσουν τις παρανοήσεις, συμβάλλοντας τελικά στην επαγγελματική ένταξη των ανάπηρων ατόμων που επιθυμούν και μπορούν να εργαστούν. Τα προγράμματα υποστηριζόμενης απασχόλησης υπόσχονται την επίτευξη αυτού του στόχου και οι ερευνητικές μέθοδοι θα πρέπει να βελτιωθούν ώστε να αποτυπώσουν την πολυπλοκότητα των στάσεων των εργοδοτριών/τών και των πραγματικών πρακτικών απασχόλησης (Zissi, A., Rontos, C.,

P

α

Υ

ρ

Αναμφίβολα, η μελέτη της ιστορίας του youth work αποτελεί ένα δύσκολο και περίπλοκο έργο λόγω της εγγενούς πολυπλοκότητας και ασάφειας του θέματος. Όπως εύστοχα εκφράζει ο Coussée, η ακριβής περιγραφή της αποδεικνύεται απαιτητική προσπάθεια.

ο

Work στην Ελλάδα

Γ

g

χ

θ

υ

Στην Ελλάδα, οι σύμβουλοι νέων (youth workers) ασχολούνται κυρίως με νέες/ους/α ηλικίας μεταξύ 15 και 25 ετών, με δυνατότητα επέκτασης του εύρους αυτού σε ορισμένες περιπτώσεις σε άτομα ηλικίας 13 έως 15 ετών ή 25 έως 30 ετών. Οι work είναι μια πολυδύναμη και πολύπλευρη πρακτική. Πραγματοποιείται σε ένα ευρύ φάσμα πλαισίων, πικίλλει από μη δομημένες δραστηριότητες έως αρκετά δομημένα προγράμματα, απευθύνεται σε μεγάλη ποικιλία νέων, αγγίζει πολλά διαφορετικά θέματα στοχευμένου που απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες, ιδίως εκείνες που βρίσκονται και βρίσκεται στη διεπαφή με πολλούς άλλους κλάδους και πρακτικές" (Coussée 2009:7) σε μειονεκτική θέση ή είναι κοινωνικά αποκλεισμένες. (Bohn and Stallmann 2007:24).

a

Αν και δεν υπάρχει ειδική επίσημη εκπαίδευση και κατάρτιση ειδικά προσαρμοσμένη στο youth work με εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα, τα άτομα που φιλοδοξούν να

ο

σελίδα

ύ

C

a

εργαστούν με τη νεολαία ή να γίνουν σύμβουλοι νέων (youth workers) μπορούν να αποκτήσουν σχετικά επαγγελματικά προσόντα. Ένας τέτοιος δρόμος είναι η απόκτηση πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην κοινωνική εργασία, στις κοινωνικές επιστήμες (όπως κοινωνιολογία, ψυχολογία, κοινωνική πολιτική, κοινωνική διοίκηση, κοινωνική ανθρωπολογία κ.λπ.), ή στις εκπαιδευτικές επιστήμες και την παιδαγωγική (όπως πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία, ειδική αγωγή, κοινωνική παιδαγωγική κ.λπ.) (Bohn and Stallmann 2007:31).

Επιπλέον, η κατάρτιση σε θέματα που σχετίζονται με το youth work όπως η κοινωνική φροντίδα/παιδαγωγική, η συμβουλευτική, η ειδική αγωγή, η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και η οργάνωση και διαχείριση κατασκηνώσεων για νέα άτομα, προσφέρεται από δημόσια και ιδιωτικά ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (IEK), ιδιωτικά κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΚ), κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων (ΚΕΕ) και τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Η επιτυχής ολοκλήρωση αυτών των σπουδών επιτρέπει στα καταρτιζόμενα άτομα να λάβουν διάφορα πιστοποιητικά, ανάλογα με την εκπαίδευσή τους, όπως δίπλωμα επαγγελματικής κατάρτισης, πιστοποιητικό περαιτέρω εκπαίδευσης, πιστοποιητικό δια βίου μάθησης, πιστοποιητικό παρακολούθησης κ.ά

Τέλος, μη κυβερνητικές εθελοντικές οργανώσεις και ενώσεις προσφέρουν μαθήματα κατάρτισης και εξειδικευμένα σεμινάρια για εθελόντριες/ντές/ντά στον τομέα της νεολαίας. Ωστόσο, δεν υπάρχει συνολικός συντονισμός όσον αφορά τη διοίκηση, τη θεωρία ή την προσέγγιση μεταξύ αυτών των οργανώσεων (Bohn and Stallmann

Οι κυριότεροι φορείς στον τομέα περιγράφονται παρακάτω:

– Η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

● ● – Ινστιτούτο Νεολαίας

● ● – Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.).

● ● – Δεύτερο Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Περιφέρεια)

● ● – Πρώτο Επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι)

● ● – Μη κυβερνητικές οργανώσεις

Τέλος, θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι, αν και υπάρχουν όλες οι κατηγορίες του work στη χώρα, τα κύρια πεδία δράσης εντοπίζονται στα εξής: υπηρεσίες σταδιοδρομίας/απασχόλησης, πληροφόρηση των νέων, προγράμματα για κοινωνικά αποκλεισμένες/ους/α νέες/ους/α, πολιτιστική εκπαίδευση και πολιτιστικά προγράμματα, κοινωνική φροντίδα, αθλητισμός και διεθνή youth work προγράμματα.

Πρόγραμμα Erasmus+ και ένταξη

Το πρόγραμμα Erasmus+ δίνει μεγάλη έμφαση στην ένταξη και την πολυμορφία, με στόχο την παροχή ίσων ευκαιριών και πρόσβασης σε όλα τα συμμετέχοντα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το πρόγραμμα λαμβάνει διάφορα μέτρα και εφαρμόζει μια στρατηγική ένταξης και ποικιλομορφίας.

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα είναι μεταξύ των βασικών τομέων που προκαλούν ανησυχία. Τα εμπόδια αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές βλάβες που εμποδίζουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή στην κοινωνία επί ίσοις όροις λόγω της συστημικής έλλειψης των απαιτούμενων μέτρων από την πλευρά της πολιτείας. Προβλήματα υγείας, όπως σοβαρές ασθένειες ή χρόνιες παθήσεις, μπορούν επίσης να αποτελέσουν εμπόδια στη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορεί να δημιουργήσουν διαρθρωτικούς περιορισμούς για ορισμένα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, των NEETs (άτομα που δεν βρίσκονται σε εκπαίδευση, απασχόληση ή κατάρτιση),³ και των ενηλίκων με χαμηλή ειδίκευση. Οι πολιτισμικές διαφορές μπορεί να αποτελέσουν ιδιαίτερη πρόκληση για τα ανάπηρα άτομα, ιδίως για τα άτομα με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο, με δυσκολίες γλωσσικής προσαρμογής και ένταξης, καθώς και για άλλες μειονοτικές ομάδες.

Τα κοινωνικά εμπόδια, όπως οι περιορισμένες κοινωνικές ικανότητες, οι αντικοινωνικές συμπεριφορές και η κοινωνική περιθωριοποίηση, μπορούν επίσης να

εμποδίσουν τη συμμετοχή. Η οικονομική δυσπραγία, η εξάρτηση από τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και οι οικονομικές δυσκολίες μπορεί να αποτελέσουν πρόσθετα εμπόδια. Οι διακρίσεις με βάση το φύλο, την ηλικία, την εθνικότητα, τη θρησκεία, τις πεποιθήσεις, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την αναπηρία μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια, όπως και γεωγραφικοί παράγοντες, όπως η διαβίωση σε απομακρυσμένες ή λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές.

Για την αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων και την προώθηση της ένταξης, το πρόγραμμα Erasmus+ ακολουθεί μια προληπτική προσέγγιση. Προσφέρει υποστήριξη και πόρους σε οργανισμούς για να διασφαλίσουν ότι τα έργα τους σχεδιάζονται με γνώμονα τη συμμετοχικότητα και είναι προσβάσιμα σε πλειάδα διαφορετικών συμμετεχουσών/όντων, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Οι εθνικοί οργανισμοί, τα Κέντρα Πληροφόρησης SALTO και ο Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA) διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση και εφαρμογή μέτρων ένταξης και πολυμορφίας.

Αναγνωρίζοντας και αντιμετωπίζοντας ενεργά αυτά τα εμπόδια, το Erasmus+ προσπαθεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που προάγει την ουσιαστική συμμετοχή και τις ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία, συμβάλλοντας τελικά σε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και με μεγαλύτερη συνοχή.

Υ

Στην Ελλάδα, οι σύμβουλοι νέων (youth workers) ασκούν μια πολύπλευρη και ποικίλη πρακτική που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα νέων ατόμων με διαφορετικές ιδιότητες. Ωστόσο, οι παρεχόμενες πληροφορίες δεν αναφέρουν ρητά αν οι σύμβουλοι νέων (workers) στην Ελλάδα είναι ειδικά εκπαιδευμένες/οι/α ή εξοπλισμένες/οι/α για να εργάζονται με ανάπηρα άτομα. Η απουσία ειδικών επίσημων προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης προσαρμοσμένων στο youth work με εθνικά αναγνωρισμένα προσόντα αφήνει περιθώρια για ερωτήματα σχετικά με την ετοιμότητά τους να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των ανάπηρων ατόμων.

και ανάπηρα άτομα

Παρά την έλλειψη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών διαδρομών, τα άτομα που φιλοδοξούν να εργαστούν με νέους ή να γίνουν σύμβουλοι νέων (youth workers) μπορούν να αποκτήσουν σχετικά επαγγελματικά προσόντα σε τομείς όπως η κοινωνική εργασία, οι κοινωνικές επιστήμες και οι επιστήμες της εκπαίδευσης. Αν και τα

προσόντα αυτά μπορεί να παρέχουν τα θεμέλια για την εργασία με διαφορετικές ομάδες, μπορεί να μην περιλαμβάνουν προσεγγίσεις ειδικά για την αναπηρία.

Στα θετικά, το πρόγραμμα Erasmus+, το οποίο λειτουργεί στην Ελλάδα, δίνει μεγάλη έμφαση στην ένταξη και την ποικιλομορφία. Προσπαθεί να παρέχει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα συμμετέχοντα άτομα συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Μέσω του προγράμματος, οι οργανισμοί ενθαρρύνονται να τεκνοθετούν μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς κατά το σχεδιασμό των έργων και των δραστηριοτήτων τους, καθιστώντας τα προσβάσιμα σε ένα ευρύ φάσμα συμμετεχουσών/όντων.

Μη κυβερνητικές οργανώσεις και ενώσεις στην Ελλάδα διαδραματίζουν επίσης ρόλο στην παροχή μαθημάτων κατάρτισης και εξειδικευμένων σεμιναρίων για εθελόντριες/οντές/οντά στον τομέα της νεολαίας. Αυτές οι οργανώσεις θα μπορούσαν ενδεχομένως να προσφέρουν ευκαιρίες στις/ους/α συμβούλους/νέων (youth workers) να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με την εργασία με ανάπηρα άτομα.

Παρόλο που οι πληροφορίες που παρέχονται δεν προσφέρουν μια πειστική αξιολόγηση της ικανότητας των συμβούλων νέων (youth workers) στην Ελλάδα να εργάζονται με ανάπηρα άτομα, υποδηλώνουν ότι μπορεί να υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω κατάρτιση και υποστήριξη στην ένταξη της αναπηρίας. Η έμφαση στην ένταξη και την πολυμορφία στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+ είναι ένα θετικό βήμα προς την κατεύθυνση της προώθησης πιο προσβάσιμων και χωρίς αποκλεισμούς πρακτικών στο work στην Ελλάδα. Για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα του youth work με ανάπηρα άτομα, μπορεί να υπάρξει αίτημα για στοχευμένη κατάρτιση και πόρους σε αυτόν τον τομέα.

3. Έρευνα και μεθοδολογία

3.1 Ερευνητικές υποθέσεις

Το έργο επικεντρώθηκε στην αξιολόγηση των εμποδίων στις υπάρχουσες υποδομές εξυπηρέτησης των νέων και στον καθορισμό τους στο μέτρο του δυνατού. Η σύμπραξη συγκέντρωσε δεδομένα και γνώσεις από επαγγελματίες που εργάζονται στον τομέα.

Το έργο βασίστηκε στις ακόλουθες υποθέσεις για να οργανώσει τη μεθοδολογία της έρευνας και τα αποτελέσματα σε κάθε χώρα:

Η πρώτη υπόθεση είναι ότι τα εργαζόμενα άτομα στον τομέα της νεολαίας μπορεί να είναι ελλιπώς προετοιμασμένα όταν πρόκειται να συμμετάσχουν νεαρά

ανάπηρα άτομα σε έργα Erasmus+. Η υπόθεση αυτή απορρέει από την παρατήρηση ότι οι καθημερινές υπηρεσίες τους για τη νεολαία μπορεί να μην είναι πλήρως προσβάσιμες.

Η δεύτερη υπόθεση αναφέρει ότι οι οργανώσεις νεολαίας ενδέχεται να μην είναι σε θέση να διασφαλίσουν την προσβασιμότητα των ανάπηρων νέων λόγω περιορισμών των πόρων, με αποτέλεσμα τη χαμηλότερη συμμετοχή στις υπηρεσίες τους.

Η τρίτη υπόθεση αναφέρει ότι η περιορισμένη εμπειρία και γνώση των εργαζομένων στον τομέα της νεολαίας σχετικά με τα νέα άτομα με σύνθετες ανάγκες μπορεί να επηρεάσει τη στάση τους απέναντι στην ένταξη, συμβάλλοντας ενδεχομένως στη χαμηλότερη εκπροσώπηση των νέων με αναπηρία στα έργα Erasmus+.

3.2 Μεθοδολογία

Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τρεις τύποι μεθόδων για την καταγραφή των οργανώσεων νεολαίας στην Ουγγαρία, την Ελλάδα και τη Ρουμανία.

να ανώνυμο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο που διεξήχθη στο [survio.com](https://www.surveymonkey.com), χρησιμοποιώντας τρία καθιερωμένα εργαλεία μελέτης που μετρούν τις στάσεις των κοινωνικών λειτουργών (Balázs-Foeldi, 2018- Cheatham et al., 2015-150 συμβούλους νέων (youth workers).

ε βάση τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου και της ανάλυσης εγγράφων, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με 20 ιθύνουσες/ντες/ντα οργανώσεων νεολαίας (π.χ. προέδρισα/δρο, προέδρισα/δρο διοικητικού συμβουλίου, εκτελεστική/ό διευθύντρια/ντή/ντό κ.λπ.).

νάλυση εγγράφων 20 οργανώσεων νεολαίας για να εξεταστούν οι στρατηγικές τους για τη συμπερίληψη ανάπηρων ατόμων.

Πρώτον, καταρτίστηκε ένας κατάλογος οργανώσεων που απευθύνονται κυρίως σε νέα άτομα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που υλοποιούν προγράμματα Erasmus+ για τη νεολαία σε κάθε χώρα. Ο κατάλογος αυτός καταρτίστηκε με τη χρήση δημοσίως διαθέσιμων καταλόγων των δικαιούχων του προγράμματος Erasmus+ για τη νεολαία μεταξύ 2017 και 2020. Ζητήθηκε από όλους τους επιτυχόντες των ετών αυτών να

απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο, ώστε να εξασφαλιστεί αντιπροσωπευτικό δείγμα για την τετραετία. Η επικοινωνία με τους οργανισμούς έγινε μία φορά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τηλεφώνου- η συμμετοχή ήταν εθελοντική και τυχαία.

Ο κατάλογος περιλαμβάνει τα ονόματα των οργανισμών, τους αριθμούς τηλεφώνου, τις διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και το όνομα ενός προσώπου επικοινωνίας. Η επικοινωνία έγινε τηλεφωνικά για την παρουσίαση του ερωτηματολογίου και η παρακολούθηση έγινε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνου, ανάλογα με τις ανάγκες, για να ζητηθεί η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, εάν οι απαντήσεις δεν ήταν επαρκείς.

Ο στόχος ήταν να συγκεντρωθούν τουλάχιστον 150 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια από προσωπικό οργανώσεων νεολαίας που ανταποκρίνονταν στην περιγραφή συμβούλου νέων youth worker.

Για την ανάλυση των εγγράφων, επιλέχθηκαν τυχαία 20 οργανώσεις νέων από τον αρχικό κατάλογο για να αποφευχθεί η μεροληψία και το σφάλμα μέτρησης. Σε αυτή την τυχαία διαδικασία, τα ονόματα των οργανώσεων κληρώθηκαν.

Η συλλογή δεδομένων ακολούθησε τη μεθοδολογία που περιγράφεται παραπάνω με ερωτηματολόγια, ανάλυση εγγράφων και συνεντεύξεις.

Η περίπτωση της Ελλάδας

Για την ανάλυση των παραπάνω υποθέσεων, πραγματοποιήθηκε ανάλυση με SPSS (Παράρτημα I). Τα δεδομένα για την ανάλυση αυτή προήλθαν από ένα ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε 93 ελληνικές οργανώσεις. Τα συμμετέχοντα πρόσωπα σε αυτές τις οργανώσεις περιορίστηκαν σε άτομα ηλικίας μεταξύ 13 και 30 ετών, αντικατοπτρίζοντας την ομάδα-στόχο των έργων Erasmus+.

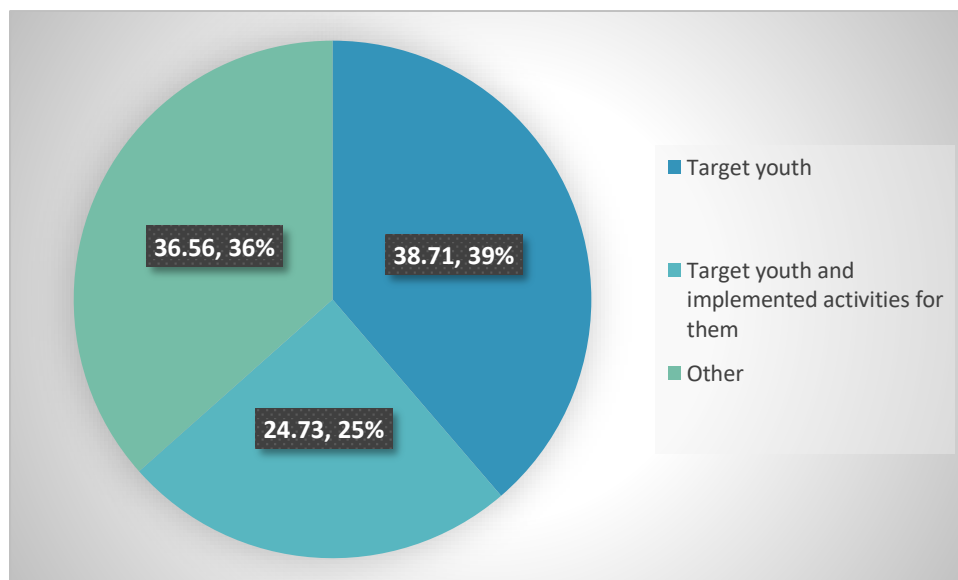
Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνήσει κατά πόσο οι σύμβουλοι νέων (youth σε ελληνικές οργανώσεις αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην αποτελεσματική συμμετοχή ανάπηρων νέων σε προγράμματα Erasmus+. Για το σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε μια ολοκληρωμένη ανάλυση με τη χρήση του SPSS (Παράρτημα I), εστιάζοντας στα δεδομένα από ένα ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε 93 ελληνικές οργανώσεις.

Μέσω αυτής της ανάλυσης, επιδιώξαμε να αποκτήσουμε γνώσεις σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι σύμβουλοι νέων (youth workers) είναι προετοιμασμένες/οι/α να εμπλέξουν νέες/ους/α ανάπηρες/ους/α σε πρωτοβουλίες Erasmus+.

Η ερευνητική μελέτη περιλάμβανε μια ετερογενή ομάδα 93 συμμετεχουσών/όντων, συμπεριλαμβανομένων ανδρών και γυναικών από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, οικογενειακή κατάσταση και οικονομικό υπόβαθρο. Επιπλέον, οι συμμετέχουσες/οντες προέρχονταν από διαφορετικά επίπεδα επαγγελματικής εμπειρίας, γεγονός που συνέβαλε στην ευρεία εκπροσώπηση.

Μεταξύ των συμμετεχόντων, διαπιστώθηκε ότι το 38,71% από αυτές/ούς/ά απασχολούνται σε οργανισμούς που απευθύνονται ειδικά σε ομάδες νέων, γεγονός που υποδηλώνει σαφή εστίαση σε πρωτοβουλίες προσανατολισμένες στη νεολαία. Επιπλέον, το 24,73% των συμμετεχουσών/όντων απασχολούνται σε οργανισμούς που όχι μόνο απευθύνονται σε νέες/ους/α, αλλά και υλοποιούσαν ειδικά προγράμματα για αυτές/ούς/ά. **Το εύρημα αυτό υπογραμμίζει την ύπαρξη ενός υποσυνόλου οργανώσεων που δίνουν προτεραιότητα στην ολοκληρωμένη δέσμευση με τις/ους/α νέες/ους/α.**

Από την άλλη πλευρά, διαπιστώθηκε ότι το 38,56% των συμμετεχουσών/όντων δεν σχετίζεται με οργανώσεις που ασχολούνται με τις ανάγκες των νέων. Αυτό δείχνει ότι εξακολουθεί να υπάρχει ένα μέρος του δείγματος που δεν ασχολείται άμεσα με την

εργασία για τη νεολαία, γεγονός που μπορεί να επηρεάζει τις απόψεις και τις εμπειρίες τους σχετικά με τα έργα που αφορούν τη νεολαία.

Όσον αφορά τις απόψεις των συμμετεχουσών/όντων σχετικά με τον κατάλληλο χαρακτηρισμό για τα ανάπηρα άτομα, τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ποικίλες απαντήσεις. Το 38,71% των συμμετεχουσών/όντων δήλωσε ότι ο σωστός όρος είναι "άτομο με ειδικές ανάγκες", ενώ το 29,03% προτίμησε τον όρο "άτομο με αναπηρία. Ένα μικρότερο ποσοστό 8,60% θεώρησε ότι ο σωστός όρος είναι "ανάπηρος" και το 23,66% επέλεξε τον όρο "άτομα με αναπηρίες"

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 2001), η αναπηρία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ανθρώπινης εμπειρίας και σχεδόν όλες/οι/α μπορεί να βιώσουν κάποια στιγμή στη ζωή τους μια βλάβη, είτε προσωρινή είτε μόνιμη. Επί του παρόντος, εκτιμάται ότι 1,3 δισεκατομμύρια άνθρωποι, ή περίπου το 16% του παγκόσμιου πληθυσμού, είναι ανάπηρες/οι/α. Ο αριθμός αυτός αυξάνεται, εν μέρει λόγω παραγόντων όπως η γήρανση του πληθυσμού και η αύξηση των μη μεταδοτικών ασθενειών.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας καταδεικνύουν την ποικιλομορφία των απόψεων σχετικά με την κατάλληλη γλώσσα κατά τη συζήτηση για την αναπηρία. Είναι σημαντικό να προσεγγίσουμε το θέμα αυτό με ευαισθησία και σεβασμό και να κατανοήσουμε ότι οι προτιμώμενοι όροι μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το άτομο και την κοινότητα. Με την προώθηση της γλώσσας και των συμπεριφορών χωρίς αποκλεισμούς, μπορούμε να προωθήσουμε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και να δημιουργήσουμε καλύτερες ευκαιρίες για τα ανάπηρα άτομα να συμμετέχουν πλήρως σε διάφορες πτυχές της ζωής, συμπεριλαμβανομένων πρωτοβουλιών όπως τα έργα

Εμπειρία με ανάπηρα άτομα

Η κατανόηση του επιπέδου εμπειρίας και δέσμευσης των ανάπηρων ατόμων είναι υψίστης σημασίας για την προώθηση περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς και την ουσιαστική συμμετοχή τους σε διάφορες πτυχές της κοινωνίας. Η παρούσα μελέτη εμβαθύνει στον βαθμό εμπειρίας που έχουν οι συμμετέχουσες/οντες/οντα με τα ανάπηρα άτομα, με στόχο να ρίξει φως στην τρέχουσα κατάσταση της συμμετοχής και της δέσμευσης. Τα δεδομένα αποκαλύπτουν ένα ποικίλο φάσμα εμπειριών, με το 47,31% των συμμετεχουσών/όντων να μην έχουν καμία σχετική εμπειρία ή να έχουν

εμπειρία μικρότερη από μία ώρα/μήνα. Το 25,81% έχει σχετικά μικρή εμπειρία και ασχολείται 1-2 ώρες/μήνα με ανάπηρα άτομα. Μόνο το 10,75% έχει αξιόπιστη εμπειρία και ασχολείται 11-80 ώρες/μήνα με ανάπηρα άτομα. Το 16,13% έχει εκτεταμένη εμπειρία και ξεοδεύει περισσότερες από 80 ώρες/μήνα με ανάπηρα άτομα.

Γνώσεις που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια των σπουδών

Το 40,4% των συμμετεχουσών/όντων απέκτησε γνώσεις σχετικά με τα ανάπηρα άτομα κατά τη διάρκεια των σπουδών του.

Το 50,5% των συμμετεχουσών/όντων δεν απέκτησε σχετικές γνώσεις για τα ανάπηρα άτομα κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχουσών/όντων έχει περιορισμένη εμπειρία με ανάπηρα άτομα. Επιπλέον, περίπου οι μισές/οί/ά από τις/τους/τα συμμετέχουσες/οντες/οντα δεν απέκτησαν ειδικές γνώσεις σχετικά με τα ανάπηρα άτομα κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. **Αυτό υποδηλώνει ένα πιθανό κενό γνώσεων που θα μπορούσε να επηρεάσει την κατανόηση και την ικανότητά τους να συνεργάζονται αποτελεσματικά με ανάπηρα άτομα. Θα μπορούσαν να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για τη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε αυτόν τον τομέα, ώστε να προωθηθεί η ένταξη και η καλύτερη υποστήριξη των ανάπηρων ατόμων.**

Στάσεις των συμμετεχουσών/όντων

Τα κύρια αποτελέσματα της μελέτης, με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχουσών/όντων, έχουν ως εξής:

- ● Η πλειοψηφία του 51,61% των συμμετεχουσών/όντων εξέφρασε θετική στάση απέναντι στα προγράμματα παροχής υπηρεσιών στα νέα άτομα και αναγνώρισε τον σημαντικό ρόλο τους στην υποστήριξη ατόμων με λιγότερες ευκαιρίες μέσω διαφόρων μεθόδων και προγραμμάτων. **Αυτό αναδεικνύει τη σημασία της αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων και της παροχής ουσιαστικής βοήθειας σε όσους έχουν ανάγκη.**

Το 17,02% των συμμετεχουσών/όντων αναγνώρισε τον κρίσιμο ρόλο των προγραμμάτων παροχής υπηρεσιών προς τα νεαρά άτομα στην στήριξη και συνεργασία με τα νεαρά ανάπηρα άτομα. **Η αναγνώριση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία των πρωτοβουλιών χωρίς αποκλεισμούς που ενδυναμώνουν και υποστηρίζουν τον συγκεκριμένο πληθυσμό.**

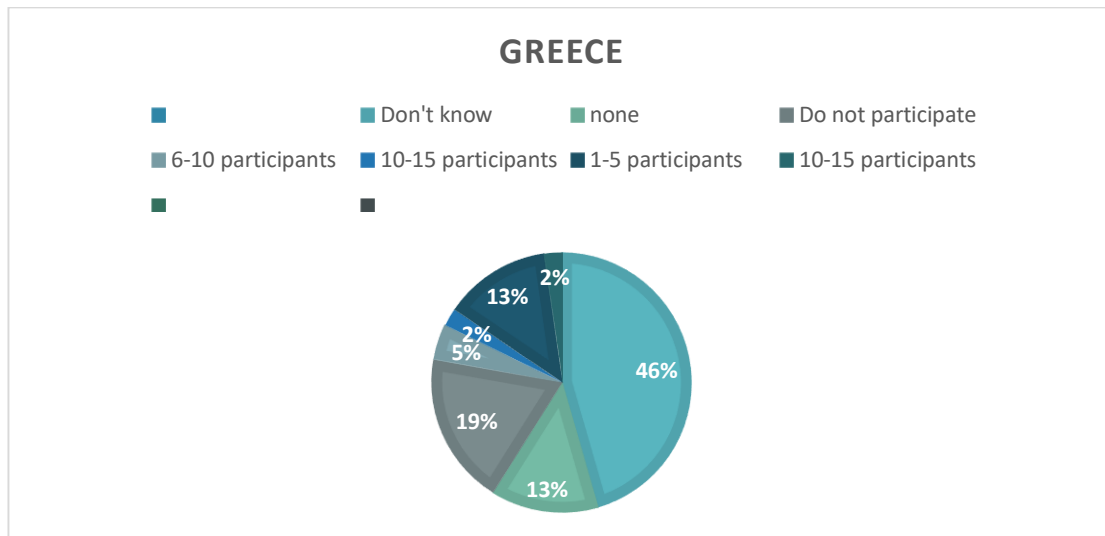
Το 23,66% των συμμετεχουσών/όντων εκτίμησε τα προγράμματα υπηρεσιών για τη νεολαία για τις υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης. **Το εύρημα αυτό αναδεικνύει τη δυνατότητα αυτών των προγραμμάτων να προωθήσουν τις συνδέσεις, την κατανόηση και την ενότητα μεταξύ ποικιλόμορφων κοινοτήτων.**

Το 7,53% των συμμετεχόντων εκτίμησε τα προγράμματα καθοδήγησης νέων ως πολύτιμες πλατφόρμες για την παροχή ευκαιριών μάθησης. **Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της προώθησης της προσωπικής και επαγγελματικής ανάπτυξης των συμμετεχόντων στα προγράμματα.**

Η μελέτη αποκαλύπτει ενθαρρυντική στάση των συμμετεχουσών/όντων απέναντι στα προγράμματα για τη νεολαία, με την πλειοψηφία να αναγνωρίζει τον θετικό αντίκτυπό τους στην υποστήριξη των ατόμων με λιγότερες ευκαιρίες και των ανάπηρων νέων ατόμων. Επιπλέον, οι συμμετέχουσες/οντες αναγνωρίζουν το ρόλο αυτών των προγραμμάτων στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης και στην παροχή πολύτιμων ευκαιριών μάθησης.

Εκτός από την εξέταση της στάσης των συμμετεχουσών/όντων απέναντι στα προγράμματα για τη νεολαία, η παρούσα έκθεση εξετάζει τη χρηματοδότηση τέτοιων πρωτοβουλιών και τη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κρατικών φορέων. Η κατανόηση του χρηματοδοτικού πλαισίου είναι κρίσιμη για τη βιωσιμότητα και την ανάπτυξη αυτών των προγραμμάτων. Η μελέτη συνέλεξε απαντήσεις από τις/ους/τα συμμετέχουσες/οντες/οντα που ρίχνουν φως στην τρέχουσα κατάσταση χρηματοδότησης και στο επίπεδο της κυβερνητικής υποστήριξης για τα προγράμματα καθοδήγησης νέων.

Πόσα ανάπηρα άτομα σε έργα ERASMUS+

Οργανωτική υποστήριξη και ικανότητα για τη συμπερίληψη των νεαρών ανάπηρων ατόμων

Η πλειονότητα των συμμετεχουσών/όντων θεώρησε ότι η προσβασιμότητα είναι ζωτικής σημασίας για την ένταξη, τόσο από την άποψη της υποδομής, της ανθρώπινης υποστήριξης, όσο και του σχεδιασμού των δραστηριοτήτων ένταξης. Η ψυχολογική υποστήριξη που μπορεί να παρέχει ένας οργανισμός όταν χρειάζεται αναφέρθηκε επίσης ως πλεονέκτημα. Ένα άλλο σημείο στο οποίο κατέληξε το σύνολο των συμμετεχουσών/όντων ήταν ότι ένα από τα πιο σημαντικά βήματα για την επίτευξη της ισότητας θα ήταν αν υπήρχε προϋπολογισμός για να γίνουν τα γραφεία των οργανώσεων προσβάσιμα (τουαλέτα, τοποθεσία, κουζίνα, είσοδος, εξοπλισμός). Επίσης, όσον αφορά τις υποδομές, είναι πολύ σημαντικό να συνεργάζονται με χώρους και ξενοδοχεία, ξενώνες, εστιατόρια κ.λπ. που είναι επίσης προσβάσιμα. Παράλληλα, τα περισσότερα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν την ανάγκη πρόσληψης επαγγελματία με ειδικότητα προσωπικής/ού βοηθού για το πρόγραμμα, ώστε να παρέχεται η απαραίτητη και επαρκής στήριξη. Μια άλλη διορατική ιδέα ήρθε από μία συμμετέχουσα που είπε:

Να έρθετε σε επαφή με τις/ους/α οικοδεσπότες/τες/τά στην άλλη χώρα ώστε να γνωρίζουν ότι όλα είναι προσβάσιμα" ή κάποιος άλλος ανέφερε τη σημασία της ύπαρξης μιας ομάδας νέων που έχουν ήδη συναντηθεί και μιλήσει για τις ανάγκες τους.
"Είναι σημαντικό να βεβαιωθείτε ότι δεν υπάρχουν εμπόδια μεταξύ των νέων και ότι

ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από τις οργανώσεις τους δεν χρηματοδοτούνται. Αυτό αναδεικνύει τις οικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σημαντικός αριθμός προγραμμάτων που εξυπηρετούν νέους και υπογραμμίζει την ανάγκη για πρόσθετους πόρους και υποστήριξη.

Κρατική συνεισφορά σε προγράμματα καθοδήγησης νέων

Οι/Τα συμμετέχουσες/οντες/οντα άτομα ρωτήθηκαν επίσης σχετικά με τη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κρατικών φορέων στη λειτουργία των προγραμμάτων φροντίδας των νέων:

Το 47,31% των ερωτηθεισών/έντων δεν ήταν σίγουρες/οι/α για τη συγκεκριμένη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή η έλλειψη γνώσης θα μπορούσε να οφείλεται στην ανεπαρκή επικοινωνία ή στην περιορισμένη διαφάνεια της διαδικασίας χρηματοδότησης.

Το 27,96% των ερωτηθεισών/έντων δήλωσε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν συμβάλλει στη λειτουργία προγραμμάτων για τη νεολαία. **Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι η συνεργασία μεταξύ αυτών των προγραμμάτων και των κρατικών υπηρεσιών μπορεί να βελτιωθεί.**

Μόνο το 7,53% των ερωτηθεισών/έντων δήλωσε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση συνεισφέρει το 10-25% του ετήσιου προϋπολογισμού για προγράμματα για τη νεολαία. **Αυτό το σχετικά χαμηλό ποσοστό υποδηλώνει ότι απαιτείται μεγαλύτερη οικονομική στήριξη από την κυβέρνηση για την αποτελεσματική υποστήριξη αυτών των πρωτοβουλιών.**

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στις περιπτώσεις όπου το κράτος ή η τοπική αυτοδιοίκηση συνεισφέρει περισσότερο από το 25% του ετήσιου προϋπολογισμού, παρατηρήθηκαν ποσοστά κάτω του 7%. **Αυτό δείχνει ότι υπάρχει περιορισμένη οικονομική στήριξη από κυβερνητικές πηγές.**

Τα αποτελέσματα δείχνουν ένα ασυνεχές τοπίο χρηματοδότησης για τα προγράμματα για τη νεολαία, με ένα σημαντικό μέρος να μη λαμβάνει καμία οικονομική στήριξη. Επιπλέον, η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των κρατικών φορέων φαίνεται να είναι σχετικά περιορισμένη, αφήνοντας περιθώρια για αυξημένη συνεργασία και οικονομική στήριξη. Για να διασφαλιστεί η επιτυχία και η βιωσιμότητα των πρωτοβουλιών για τη νεολαία, οι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να συνεργαστούν για να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση και να αποκτήσουν μεγαλύτερη κυβερνητική υποστήριξη. Η αντιμετώπιση αυτών των οικονομικών προκλήσεων θα διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση ότι τα προγράμματα καθοδήγησης νέων θα αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους και θα επηρεάσουν θετικά τις ζωές των ευάλωτων πληθυσμών.

Σε καθημερινή βάση υπηρεσίες

Η παρούσα μελέτη εξετάζει την υπόθεση ότι οι οργανώσεις νεολαίας ενδέχεται να μην διαθέτουν τους πόρους για να εξασφαλίσουν την προσβασιμότητα των ανάπηρων νέων, με αποτέλεσμα την περιορισμένη συμμετοχή τους στις προσφερόμενες υπηρεσίες. Οι μεταβλητές που εξετάζονται είναι αν η οργάνωση διαθέτει τους πόρους για τη δημιουργία ειδικών δομών πρόσβασης για ανάπηρα άτομα και αν λαμβάνει κρατική χρηματοδότηση για τον σκοπό αυτό.

Η ανάλυση δείχνει ότι πολλές οργανώσεις νεολαίας δεν διαθέτουν πράγματι τους απαραίτητους πόρους για τη δημιουργία προσβάσιμων δομών για ανάπηρες/ους/α νέες/ους/α. Ο περιορισμός αυτός επιδεινώνεται περαιτέρω από την απουσία ειδικής κρατικής χρηματοδότησης για τέτοιες πρωτοβουλίες. Κατά συνέπεια, η συσχέτιση μεταξύ αυτών των μεταβλητών υποδηλώνει ότι οι/τα ανάπηρες/ους/α νέες/ους/α αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση στις υπηρεσίες που προσφέρονται από αυτές τις οργανώσεις.

Τα ευρήματα ρίχνουν φως στη σημασία της αντιμετώπισης των προβλημάτων προσβασιμότητας στους οργανισμούς νεολαίας. Χωρίς επαρκείς πόρους και κυβερνητική υποστήριξη, οι οργανώσεις αυτές μπορεί να δυσκολευτούν να παρέχουν υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς και να φιλοξενήσουν νεαρά ανάπηρα άτομα.

Η ανάλυση υποστηρίζει την άποψη ότι τα νεαρά ανάπηρα άτομα ενδέχεται να αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην πρόσβαση στις υπηρεσίες που προσφέρουν οι οργανώσεις νεολαίας λόγω των περιορισμένων πόρων και της έλλειψης ειδικής κρατικής χρηματοδότησης για μέτρα προσβασιμότητας.

Για να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, είναι επιτακτική ανάγκη οι οργανώσεις νεολαίας να εξασφαλίσουν επαρκείς πόρους και να συνεργαστούν με κυβερνητικούς φορείς για τη δημιουργία ειδικών δομών πρόσβασης, διασφαλίζοντας ότι τα νεαρά ανάπηρα άτομα μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στις παρεχόμενες υπηρεσίες και να επωφελούνται από αυτές. Τέτοιες προσπάθειες θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη συμμετοχικότητα, ενδυνάμωση και βελτιωμένα αποτελέσματα για όλα τα νεαρά άτομα, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους.

Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη παρέχουν κρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις νεολαίας στη δημιουργία προσβάσιμων χώρων για ανάπηρα άτομα και τις επιπτώσεις στη συμμετοχή σε προγράμματα Erasmus+. Από την ανάλυση προέκυψαν διάφορα βασικά συμπεράσματα:

- Η μελέτη αποκάλυψε ότι οι οργανώσεις νεολαίας **δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους και την οικονομική υποστήριξη για τη δημιουργία ειδικών δομών πρόσβασης για ανάπηρα άτομα**. Το έλλειμμα αυτό εμποδίζει την ικανότητα των οργανώσεων να δημιουργήσουν περιβάλλοντα χωρίς αποκλεισμούς, εμποδίζοντας έτσι τη συμμετοχή των νέων ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+.

Μια άλλη σημαντική παρατήρηση είναι ότι τα εργαζόμενα άτομα σε αυτά τα προγράμματα **συχνά δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις και την εμπειρία στον τρόπο συνεργατικής στήριξης των ανάπηρων ατόμων**. Αυτό το κενό γνώσεων μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικές στάσεις απέναντι στα ανάπηρα άτομα και σε έλλειψη κατανόησης στη διαχείριση των συνθηκών που σχετίζονται με τα άτομα αυτά.

Η συνδυασμένη επίδραση των περιορισμένων πόρων, των περιορισμών χρηματοδότησης και της έλλειψης εμπειρογνωμοσύνης επηρεάζει σημαντικά την πρόσβαση και τη συμμετοχή στα προγράμματα Erasmus+. Οι/Τα νεαρές/οι/ά ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζουν εμπόδια που τους εμποδίζουν να συμμετάσχουν πλήρως στις ευκαιρίες και τα οφέλη που προσφέρουν αυτά τα προγράμματα.

Η απουσία ειδικών δομών πρόσβασης, η έλλειψη εμπειρογνωμοσύνης και οι αρνητικές συμπεριφορές εντός των οργανώσεων νεολαίας επηρεάζουν άμεσα τη συμμετοχικότητα. Η μειωμένη προσβασιμότητα και συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων υπονομεύει τις βασικές αρχές των προγραμμάτων Erasmus+, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της ποικιλομορφίας, της ενδυνάμωσης και της αμοιβαίας κατανόησης.

Το δεύτερο μέρος της μελέτης με ερωτηματολόγια

Σε συνέχεια της ανωτέρω έρευνας ένα συμπληρωματικό ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε και διαχύθηκε σε 20 οργανισμούς. Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει τη συμμετοχή των νεαρών ανάπηρων σε ευρωπαϊκά προγράμματα, εστιάζοντας στις απόψεις των επαγγελματιών που εργάζονται σε ιδρύματα που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+. Συνολικά 20 συμμετέχουσες/οντες/οντα ερωτήθηκαν διαδικτυακά, τα οποία επιλέχθηκαν από σχετικά ιδρύματα που είχαν λάβει στο παρελθόν ευρωπαϊκά προγράμματα. Στις/ους/α συμμετέχουσες/οντες/οντα εξασφαλίστηκε η εμπιστευτικότητα και η επιθυμία τους για ιδιωτικότητα.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για αυτό, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων που σχετίζονται με την προσβασιμότητα, την ανεπαρκή κατάρτιση των οργανώσεων από ευρωπαϊκούς και εθνικούς φορείς και την έλλειψη πρωτοβουλίας για συμμετοχή από τις/ους/α ίδιες τις ανάπηρες/ους/α. Στις επόμενες ενότητες παρέχεται μια πιο λεπτομερή ανάλυση των ευρημάτων, η οποία προσφέρει πολύτιμες σκέψεις για μελλοντικές δράσεις σχετικά με την αναπηρία, την προσβασιμότητα και τις/ους/α νέες/ους/α στα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Κίνητρο για τη συμμετοχή στην ομάδα εστίασης

- Η πλειονότητα των συμμετεχουσών/όντων εξέφρασε το κίνητρό της για την προώθηση της ισότιμης εκπροσώπησης στα προγράμματα Erasmus+ και τόνισε τη σημασία του να έχουν τα νεαρά ανάπηρα άτομα την ίδια πρόσβαση σε αυτά τα προγράμματα με τα μη ανάπηρα άτομα.
- Πολλές/οί/ά συμμετέχουσες/οντες/οντα έδειξαν έντονο ενδιαφέρον για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των προγραμμάτων Erasmus+ για τα ανάπηρα άτομα. Τάχθηκαν υπέρ της ανάπτυξης προγραμμάτων χωρίς αποκλεισμούς και μοιράστηκαν ιδέες και βέλτιστες πρακτικές για την επίτευξη αυτού του στόχου.
- Ορισμένες/οι/α συμμετέχουσες/οντες/οντα ανέφεραν ότι ήθελαν να υποστηρίξουν έργα άλλων οργανισμών με τη συμμετοχή τους στη μελέτη, αποδεικνύοντας μια συνεργατική προσέγγιση για την προώθηση της προσβασιμότητας και της ένταξης.
- Σημαντικός αριθμός συμμετεχουσών/όντων εξέφρασε την επιθυμία να συνεργάζεται συχνότερα με ανάπηρες/ους/α εθελόντριες/οντές/οντά, υποδηλώνοντας τη βούλησή τους να προωθήσουν μεγαλύτερη συμμετοχικότητα στους οργανισμούς τους.
- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν ρητά το ενδιαφέρον τους για τη βελτίωση της προσβασιμότητας τόσο όσον αφορά τη φυσική υποδομή όσο και τη διαδικασία που επιτρέπει στα ανάπηρα άτομα να συμμετέχουν σε έργα Erasmus+. Αναγνώρισαν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι οργανισμοί τους και εξέφρασαν τη δέσμευσή τους να τα ξεπεράσουν.

- Η συνεργασία και η συνεργασία αναφέρθηκαν ως σημαντικά κίνητρα. Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν την αξία της σύνδεσης με άλλους οργανισμούς για την ανταλλαγή ιδεών και γνώσεων σχετικά με την προσβασιμότητα και την ένταξη.

Οι πτυχές αυτές υπογραμμίζουν τη δέσμευση των συμμετεχουσών/όντων για την προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας στα προγράμματα Erasmus+. Τα κίνητρά τους συνάδουν με την αρχή της ίσης εκπροσώπησης και της δημιουργίας ευκαιριών για τις/ους/α νέες/ους/α να συμμετέχουν πλήρως σε αυτές τις πρωτοβουλίες και να επωφελούνται από αυτές.

Πληροφορίες για τον οργανισμό

Η μελέτη περιελάμβανε 20 συμμετέχουσες/οντες/οντα από διάφορους οργανισμούς, αναδεικνύοντας την ποικιλομορφία και την εκπροσώπηση από διαφορετικά ιδρύματα που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+.

- Τα κίνητρα των συμμετεχουσών/όντων για τη συμμετοχή τους στην έρευνα σχετίζονταν με την πίστη τους στην αρχή της ισότιμης εκπροσώπησης του Erasmus, με στόχο να διασφαλιστεί ότι τα νεαρά ανάπηρα άτομα έχουν ισότιμη πρόσβαση σε έργα Erasmus+.
- Πολλοί οργανισμοί εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους για το θέμα της προσβασιμότητας των ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+. Δήλωσαν τη δέσμευσή τους να αναπτύξουν προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς και μοιράστηκαν σκέψεις σχετικά με τη βελτίωση της προσβασιμότητας.
- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα συμμετείχαν στην έρευνα για να μοιραστούν καλές πρακτικές, ιδέες και προτάσεις σχετικά με την προσβασιμότητα, δείχνοντας μια υποστηρικτική στάση προς την προώθηση της συμμετοχικότητας στο πλαίσιο των προγραμμάτων.
- Αρκετές οργανώσεις ανέφεραν την προθυμία τους να συνεργάζονται συχνότερα με ανάπηρες/ους/α εθελόντριες/οντές/οντά και τη δέσμευσή τους να

φιλοξενούν ανάπηρα συμμετέχοντα άτομα σε επερχόμενα έργα. Η συνεργασία με άλλες οργανώσεις επισημάνθηκε επίσης ως βασικός παράγοντας για την ανταλλαγή γνώσεων και τεχνογνωσίας.

- Ορισμένες οργανώσεις αναγνώρισαν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν όσον αφορά την προσβασιμότητα, τη φυσική υποδομή όσο και τη διαδικασία συμμετοχής ανάπηρων ατόμων σε έργα.

Οικονομικοί πόροι

- Η πλειονότητα των συμμετεχουσών/όντων ανέφερε ότι οι οικονομικοί πόροι των οργανώσεών τους προέρχονται από διάφορες πηγές. Αυτές περιλαμβάνουν τον προϋπολογισμό του Erasmus+, ο οποίος περιλαμβάνει τα προγράμματα ESC, KA1, KA2 και Alliances, καθώς και χρηματοδότηση από τον Horizon⁴ και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς. Οι δωρεές από κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες και η περιστασιακή κρατική χρηματοδότηση συμβάλλουν επίσης στους οικονομικούς τους πόρους.
- Δύο συμμετέχοντα πρόσωπα ανέφεραν ότι έλαβαν οικονομική βοήθεια από τον δήμο, κυρίως με τη μορφή της παροχής δωρεάν χώρου και υλικών για δραστηριότητες. Σε αντάλλαγμα, οι οργανώσεις τους προσφέρουν εθελοντικές υπηρεσίες στην κοινότητα, καλύπτοντας διάφορες ανάγκες, όπως η εργασία με παιδιά σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας και δημιουργικής απασχόλησης.
- Τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν περιπτώσεις όπου ο προϋπολογισμός για τις δραστηριότητές τους καλυπτόταν από υπουργεία, όπως το Υπουργείο Παιδείας ή άλλα περιφερειακά υπουργεία.

4

Το Horizon Europe είναι μια 7ετής επιστημονική ερευνητική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διάδοχος του προγράμματος Horizon 2020 και των προηγούμενων Προγραμμάτων Πλαισίου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης. https://en.wikipedia.org/wiki/Horizon_Europe

- Ορισμένες οργανώσεις διοργανώνουν φεστιβάλ νεολαίας ή πάρτι για να συγκεντρώσουν χρήματα για τις δραστηριότητές τους, δείχνοντας την προληπτική τους προσέγγιση για την εξασφάλιση πρόσθετων πόρων.
- Για ορισμένες δράσεις ή δραστηριότητες, τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν ότι οι/τα δικαιούχες/οι/α θα μπορούσαν να κληθούν να καταβάλουν ένα οικονομικό τέλος συμμετοχής για την υποστήριξη των προσπαθειών της οργάνωσης.

Συνολικά, η ενότητα αναδεικνύει τις ποικίλες πηγές οικονομικής στήριξης που επιτρέπουν στους οργανισμούς αυτούς να διεξάγουν τις δραστηριότητές τους και να υποστηρίζουν την αποστολή τους. Το χρηματοδοτικό τοπίο περιλαμβάνει ένα μείγμα επιχορηγήσεων, δωρεών, αυτοσυντηρούμενων πρωτοβουλιών, δημοτικής υποστήριξης και συνεισφορών των δικαιούχων, γεγονός που καταδεικνύει την αφοσίωσή τους στην εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για τα προγράμματα και τα έργα τους.

Τύπος έργων

Τα είδη των διαθέσιμων έργων είναι αρκετά κοινά μεταξύ των οργανισμών, καθώς παρέχουν KA1, KA2, KA3, Alliances. Πιο συγκεκριμένα, μαθήματα κατάρτισης, ανταλλαγές νέων, κινητικότητα για συμβούλους/α νέων (youth workers), πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης (European solidarity Corps program) - οργανισμοί αποστολής και υποδοχής και διαδικτυακά σεμινάρια.

Η αξία για έναν οργανισμό να υποβάλει αίτηση για τα προγράμματα E+ για τη νεολαία

- Οι συμμετέχοντες οργανισμοί θεωρούν τα προγράμματα E+ για τη νεολαία ως πολύτιμες ευκαιρίες που ενισχύουν το κύρος τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η συνεργασία με άλλους οργανισμούς διευρύνει τους ορίζοντές τους, ενισχύει τις κοινωνικές τους δεξιότητες και παρέχει διεθνείς συνεργασίες.

- Τα προγράμματα Erasmus+ χρησιμεύουν ως εργαλεία ενσωμάτωσης, φέρνοντας κοντά ανθρώπους με διαφορετικό υπόβαθρο και πολιτισμό, ενισχύοντας την αλληλεγγύη και προωθώντας τις αλληλεπιδράσεις της κοινωνίας των πολιτών.
- Πολλοί οργανισμοί δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους από μόνοι τους, καθιστώντας τη χρηματοδότηση Erasmus+ μια διαφανώς ικανοποιητική πηγή για την υλοποίηση προγραμμάτων σε θέματα ενδιαφέροντος.
- Τα προγράμματα Erasmus+ προσφέρουν μια πλατφόρμα για τις οργανώσεις να μάθουν από καλές πρακτικές, να δικτυωθούν με αντίστοιχες οργανώσεις και να αναπτυχθούν ως οργάνωση μέσω πολύτιμων συνεργασιών.
- Για ορισμένες οργανώσεις, η χρηματοδότηση Erasmus+ είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωσή τους, παρέχοντάς τους τα μέσα για να υλοποιήσουν τις ιδέες τους σε δράσεις.
- Τα προγράμματα Erasmus+ προσφέρουν στα νεαρά άτομα την ευκαιρία να ταξιδέψουν, να αποκτήσουν νέες εμπειρίες, να διευρύνουν τις γνώσεις τους, να αλληλεπιδράσουν με άλλους πολιτισμούς και να καλλιεργήσουν έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης. Ο συμμετέχων Κ. υπογράμμισε τη συμπερίληψη των ανάπηρων ατόμων σε αυτές τις ευκαιρίες.
- Τα οφέλη των προγραμμάτων Erasmus+ επεκτείνονται πέρα από το διεθνές επίπεδο, καθώς οι οργανισμοί μεταφέρουν τη μάθηση και τις εμπειρίες τους στις τοπικές κοινότητες, ενισχύοντας την αλληλεγγύη και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

Χαρακτηριστικά ιδανικής/ού συμμετέχουσας/οντα Erasmus+

- Τα συμμετέχοντα άτομα υποστηρίζουν σε συντριπτικό βαθμό την ιδέα να μην τίθενται ειδικά κριτήρια με βάση τις σωματικές ικανότητες, με στόχο να είναι χωρίς αποκλεισμούς και να παρέχεται η κατάλληλη βοήθεια σε όλα τα άτομα.

- Τα συμμετέχοντα άτομα αναμένουν από τα νεαρά άτομα να είναι ανοιχτόμυαλοι, να σέβονται τη διαφορετικότητα, να είναι πρόθυμα να αλληλεπιδράσουν και να συνεργαστούν με άλλα άτομα για την επίτευξη κοινών στόχων και να είναι πρόθυμα να γνωρίσουν νέους ανθρώπους και να συνάψουν φιλίες.
- Το πρωταρχικό κίνητρο για τις/τους/τα συμμετέχουσες/οντες/οντα είναι να ενδυναμώσουν τα νεαρά άτομα να αποκτήσουν εμπειρίες μέσω των ανταλλαγών και να φέρουν πίσω τη μάθησή τους για να την εφαρμόσουν στις κοινότητές τους.
- Παρά το γεγονός ότι θεωρητικά δεν τίθενται σωματικά κριτήρια, οι/τα συμμετέχουσες/οντες/τα αναγνωρίζουν ότι οι δραστηριότητες και οι χώροι είναι συχνά σχεδιασμένοι για αρτιμελείς. Αναγνωρίζουν την ανάγκη για αλλαγές και συνηγορούν υπέρ προγραμμάτων χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμων χώρων.
- Τα συμμετέχοντα άτομα εκφράζουν προθυμία να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν στις ατομικές ανάγκες των ατόμων που μετέχουν στα προγράμματα, όπως να λάβουν υπόψη τις επιπτώσεις των φαρμάκων ή άλλων παραγόντων που επηρεάζουν την εμπλοκή στο πρόγραμμα.
- Οι προϋπάρχουσες γνώσεις δεν είναι απαραίτητα προαπαιτούμενο. Οι/Τα συμμετέχουσες/οντες/οντα αναζητούν νέα άτομα με γνήσιο ενδιαφέρον και προθυμία να ασχοληθούν με τους στόχους του προγράμματος, να αγκαλιάσουν τον εθελοντισμό και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τονίζουν τη σημασία του να ακούγονται οι προσδοκίες, οι φόβοι και οι ελπίδες των νέων ατόμων, ώστε να διαμορφώνονται τα προγράμματα σύμφωνα με τις συγκεκριμένες ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους.

Εμπειρία όσον αφορά τη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων γενικά και στα προγράμματα Erasmus+ για τη νεολαία

- Τα συμμετέχοντα άτομα μοιράστηκαν θετικά παραδείγματα ανάπηρων ατόμων που συμμετείχαν με επιτυχία σε προγράμματα ανταλλαγών και κατάρτισης του Erasmus+. Στα παραδείγματα αυτά περιλαμβάνονται ένα άτομο με νευροψυχολογική διαταραχή, ένας χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου με βοήθεια, ένα τυφλό άτομο που χρησιμοποιεί μια εφαρμογή ήχου και ένα άτομο με μειωμένη όραση.
- Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν τις προκλήσεις που σχετίζονται με την προσβασιμότητα, τόσο όσον αφορά τη φυσική υποδομή όσο και την ανάγκη για διευκολύνσεις ώστε να εξασφαλιστεί η πλήρης συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν ότι η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε προγράμματα για τη νεολαία παραμένει σχετικά χαμηλή, γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη για μεγαλύτερη ένταξη και υποστήριξη.
- Τα συμμετέχοντα άτομα μοιράστηκαν εμπειρίες προσωπικών προκλήσεων κατά την αλληλεπίδραση με ανάπηρες/ους/α συμμετέχουσες/οντες/οντα, αναγνωρίζοντας παράλληλα τις ευκαιρίες μάθησης και τη σημασία της δημιουργίας περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς.
- Υπήρχαν περιπτώσεις επιτυχούς ένταξης, όπως ένα άτομο με απώλεια ακοής που συμμετείχε επί ίσοις όροις με την υπόλοιπη ομάδα.

Συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε ένα πρόγραμμα/δραστηριότητα

- Το πρώτο βήμα για τη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε ένα πρόγραμμα/δραστηριότητα είναι η κατανόηση των ιδιαίτερων αναγκών και απαιτήσεών τους. Αυτό επιτρέπει τη διαμόρφωση ενός προγράμματος που θα εξυπηρετεί όλες/ους/α με άνεση.

- Επιτυχημένα παραδείγματα συμμετοχής ανάπηρων ατόμων περιλαμβάνουν την παροχή ευκαιριών σε εθελόντριες/οντές/οντά με κινητική βλάβη να εργαστούν στη φύση, με τη δυνατότητα επέκτασης της συμμετοχής τους ανάλογα με την ικανοποίησή τους από το έργο.
- Η συνεργασία με ανάπηρα άτομα και η αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αναγκών τους επιτρέπει στους οργανισμούς να δημιουργήσουν εμπειρίες χωρίς αποκλεισμούς, όπως φαίνεται στο παράδειγμα των δικαιούχων που επισκέφθηκαν την Ιταλία για ένα πρόγραμμα χορού και επέστρεψαν με χαρά και νέες εμπειρίες.
- Τα προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να προωθήσουν τις θετικές αλληλεπιδράσεις και τη συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών/όντων, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων. Για παράδειγμα, μια ψυχαγωγική δραστηριότητα σε ένα ιδιωτικό σχολείο επέτρεψε σε ανάπηρες/ους/α μαθήτριες/τές/τά να αλληλεπιδράσουν και να συνεργαστούν επιτυχώς με μη ανάπηρες/ους/α μαθήτριες/τές/τά.

Απόκτηση περισσότερης εμπειρίας εκ μέρους των οργανισμών για τη συμμετοχή νεαρών ανάπηρων ατόμων στα έργα τους Erasmus+

- Η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και εξέταση των αναγκών τους, συμπεριλαμβανομένων των προσωπικών βοηθών, των προσβάσιμων χώρων και εγκαταστάσεων. Η σύνταξη μιας ολοκληρωμένης πρότασης που να καλύπτει αυτές τις πτυχές είναι απαραίτητη.
- Οι οργανισμοί μπορούν να δημιουργήσουν συμπράξεις και να συνεργαστούν με ομάδες που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων και έχουν εμπειρία στην υλοποίηση προγραμμάτων Erasmus+ χωρίς αποκλεισμούς. Η ακρόαση των αναγκών και των ιδεών των νέων ανάπηρων ατόμων είναι ζωτικής σημασίας σε αυτή τη διαδικασία.

- Λόγω των προκλήσεων στην εξεύρεση προσβάσιμων και οικονομικά προσιτών καταλυμάτων και κέντρων, ένας ευέλικτος προϋπολογισμός είναι απαραίτητος για τη διασφάλιση της συμμετοχικότητας και της προσβασιμότητας.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της δημιουργίας προσβάσιμων ιστότοπων με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των κειμένων για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η ιδέα τα ίδια τα ανάπηρα άτομα να λειτουργήσουν ως φορείς παροχής γνώσης ήταν κεντρική στην προσέγγισή τους.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν την ανάγκη διεξαγωγής μαθημάτων κατάρτισης για το προσωπικό των οργανισμών, καθιστώντας τα υποχρεωτικά, ώστε να διασφαλιστεί η σωστή κατανόηση και εφαρμογή πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς.

Δυσκολίες στη συμμετοχή νεαρών ανάπηρων ατόμων σε διεθνή προγράμματα για τη νεολαία

- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν την ανάγκη για προσβάσιμα κτίρια και χώρους, όπου η ομάδα θα εργάζεται και θα συναναστρέφεται, αν και αναγνώρισαν τις προκλήσεις, ειδικά σε χώρες όπως, η Ελλάδα όπου η προσβασιμότητα είναι περιορισμένη.
- Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν τη σημασία της αντιμετώπισης των στερεοτύπων και της άγνοιας σχετικά με την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ανάπηρων ατόμων. Τόνισαν την ανάγκη να ενημερωθούν και να εμπλακούν περισσότερο σε θέματα που σχετίζονται με την αναπηρία.
- Οι προκλήσεις περιλάμβαναν την εξέταση των ειδικών αναγκών των ανάπηρων ατόμων, όπως η παροχή προσωπικής βοήθειας κατά τη διάρκεια της διαμονής, των διαλειμμάτων ή πριν από τον ύπνο. Επισημάνθηκαν επίσης η διασφάλιση της κατάλληλης αλληλεπίδρασης εντός της ομάδας και η αντιμετώπιση των συναισθημάτων ανασφάλειας.

- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της επιλογής δραστηριοτήτων που απευθύνονται σε όλα τα νεαρά άτομα και της χρήσης γλώσσας που διευκολύνει τα ανάπηρα άτομα, όπως η συμφωνία σε μορφές δραστηριοτήτων για κωφές/ούς/ά συμμετέχουσες/οντες/οντα ή ο καθορισμός εστιατορίων προσβάσιμων σε συμμετέχοντα άτομα που έχουν οδηγούς-σκύλους.
- Τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν τις προκλήσεις κατά τη σύνταξη προσκλήσεων για προγράμματα που περιλαμβάνουν ανάπηρα άτομα, καθώς μπορεί να είναι δύσκολο να προβλεφθεί εάν θα χρειαστεί προσωπική/ός/ό βοηθό, γεγονός που ενδεχομένως να επηρεάσει τον προϋπολογισμό του προγράμματος.
- Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν την έλλειψη γνώσεων και τεχνογνωσίας για την αποτελεσματική ένταξη των ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα για τη νεολαία. Τάχθηκαν υπέρ της διοργάνωσης μαθημάτων κατάρτισης για την ευαισθητοποίηση και την αλλαγή των αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία.
- Η εξασφάλιση επαγγελματικής υποστήριξης από γιατρούς, ψυχολόγους και παρόχους πρώτων βοηθειών, καθώς και η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος με τον απαραίτητο εξοπλισμό, αναγνωρίστηκαν ως σημαντικές πτυχές των προγραμμάτων χωρίς αποκλεισμούς.
- Τα συμμετέχοντα άτομα πίστευαν ότι με την κατάλληλη οργάνωση και σχεδιασμό, οι δυσκολίες που σχετίζονται με συγκεκριμένες βλάβες θα μπορούσαν να ξεπεραστούν, καθιστώντας τα προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς εφικτά.
- Τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν τους ηλικιακούς περιορισμούς και τις κυβερνητικές πολιτικές που σχετίζονται με τη στήριξη του εισοδήματος ως προκλήσεις που μπορεί να εμποδίζουν τα ανάπηρα άτομα να ενταχθούν σε

ορισμένα προγράμματα. Σημείωσαν ότι ορισμένα προγράμματα μπορεί να μην είναι επιλέξιμα για ανάπηρα άτομα και ότι δεν παρέχεται πάντα ειδική υποστήριξη/συνεργασία για τη συμμετοχή τους.

Υποστήριξη και ικανότητα που απαιτείται από τον οργανισμό για τη συμμετοχή νεαρών ανάπηρων ατόμων

- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της προσβασιμότητας όσον αφορά την υποδομή, την υποστήριξη και τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς. Είδαν την προσβασιμότητα ως βασική πτυχή της διασφάλισης της ισότητας και της ένταξης.
- Η παροχή ψυχολογικής στήριξης, όταν χρειάζεται, αναφέρθηκε ως πλεονέκτημα που πρέπει να εξετάσουν οι οργανισμοί, αναγνωρίζοντας τη σημασία της αντιμετώπισης της ψυχικής ευημερίας των συμμετεχουσών/όντων.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν την ανάγκη ενός ειδικού προϋπολογισμού για να καταστούν τα γραφεία και οι εγκαταστάσεις των οργανισμών προσβάσιμα, συμπεριλαμβανομένων των τουαλετών, των χώρων, της κουζίνας, της εισόδου και των συσκευών. Τονίστηκε επίσης η συνεργασία με ξενοδοχεία και εστιατόρια τα οποία θα διαθέτουν προσβάσιμους χώρους.
- Τονίστηκε η ανάγκη πρόσληψης προσωπικών βοηθών κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων για την παροχή απαραίτητης και κατάλληλης βοήθειας στις/ους/α ανάπηρες/ους/α συμμετέχουσες/οντες/οντα.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν τη σημασία της αποτελεσματικής επικοινωνίας με τις χώρες υποδοχής για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας και τη σημασία της συνάντησης όλων των συμμετεχουσών/όντων εκ των προτέρων για τη συζήτηση των αναγκών τους και τη διασφάλιση της αμοιβαίας κατανόησης.
- Η ενθάρρυνση των ανάπηρων νέων να μιλήσουν ανοιχτά για τους φόβους και τις προσδοκίες τους θεωρήθηκε πολύτιμος τρόπος για την παροχή υποστήριξης και την προώθηση της ένταξης.
- Η κάλυψη των δαπανών που σχετίζονται με τους προσωπικούς βοηθούς και την επικοινωνία που απαιτούνται για δραστηριότητες χωρίς αποκλεισμούς θεωρήθηκε απαραίτητη.

- Η πλειονότητα των συμμετεχουσών/όντων τόνισε τη σημασία της συμμετοχής των ανάπηρων ατόμων σε κάθε βήμα της διαδικασίας, από το σχεδιασμό έως την εκτέλεση, για να διασφαλιστεί η ουσιαστική ένταξη και τα αποτελέσματα με αντίκτυπο.

Συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε ένα έργο ή μια δραστηριότητα

Η κατανόηση των αναγκών είναι πάντα το πρώτο βήμα για τη δημιουργία ενός προγράμματος που θα είναι αποδεκτό από όλες/ους/α. Η Ε. σημείωσε ότι είχαν έναν εθελοντή που έπρεπε να εργαστεί έξω λόγω κινητικής βλάβης. Το άτομο είχε ζητήσει παράταση επειδή ήταν τόσο ευχαριστημένο με το πρόγραμμα και τα καθήκοντά του. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το εν λόγω άτομο είχε πάντα πρόσβαση σε ανεξάρτητη μετακίνηση, γεγονός που αποτέλεσε έναν ακόμη παράγοντα για τη δυνατότητα συνεργασίας της ΜΚΟ. Η Ε. αναφέρει: "Η εθελοντική μας εργασία γίνεται στο δάσος και ορισμένα μέρη είναι δυσπρόσιτα, οπότε δεν μπορούσαμε να τους παρέχουμε μεταφορικά μέσα που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους". Ο Κ. δήλωσε ότι αρκετοί αποδέκτες ταξίδεψαν πέρυσι στην Ιταλία για να συμμετάσχουν σε ένα πρόγραμμα χορού. Ενώθηκαν με άλλους, έμαθαν νέα τραγούδια και χορούς και επέστρεψαν λαμπεροί και χαρούμενοι. Σε ένα πρόγραμμα ιδιωτικού σχολείου, ο Q. ανέφερε μια ψυχαγωγική δραστηριότητα στην οποία τα παιδιά, ορισμένα από τα οποία ήταν ανάπηρα, αλληλεπιδρούσαν και συνεργάζονταν επιτυχώς στο σύνολο.

Απόκτηση περισσότερης εμπειρίας εκ μέρους των οργανισμών για τη συμμετοχή νέων ανάπηρων ατόμων στα έργα τους ERASMUS+

Η σύνταξη της πρότασης απαιτεί εποπτεία και πολλή δουλειά, όπως η ενσωμάτωση προσωπικών βοηθών και προσβάσιμων επιλογών στέγασης, εστίασης και αναψυχής. Οι οργανισμοί θα πρέπει να συνεργάζονται με οργανισμούς που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων, οργανισμούς που έχουν δημιουργήσει στο παρελθόν προγράμματα Erasmus+ χωρίς αποκλεισμούς και οργανισμούς που συνεργάζονται στενά με νέες/ους/α ανάπηρες/ους/α για να κατανοήσουν τις ανάγκες και τις αντιλήψεις τους.

Θα πρέπει να επαναλάβουμε ότι στην Ελλάδα για παράδειγμα, είναι αρκετά δύσκολο να

βρεθούν ξενοδοχεία και εγκαταστάσεις που να είναι ταυτόχρονα προσβάσιμα και οικονομικά προσιτά, οπότε ο προϋπολογισμός θα πρέπει να είναι πιο επιεικής. Για παράδειγμα, ένας από τους συμμετέχοντες σημείωσε ότι ακόμη και αν η Επιτροπή Erasmus+ ήθελε να προτείνει ένα πρόγραμμα που να περιλαμβάνει ανάπηρα άτομα, θα έδινε κακό βαθμό στον οργανισμό του αν δεν μπορούσε τελικά να βρει καμία/νέναν/νένα. Πολλές/οί/ά συμμετέχουσες/οντες/οντα δήλωσαν ότι είχαν αρχίσει να δημιουργούν έναν προσβάσιμο ιστότοπο που περιείχε όλες τις πληροφορίες που χρειαζόνταν και ότι από τότε είχαν μάθει πώς να δημιουργούν alt-texts για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Όλες οι ομιλίες των συμμετεχουσών/όντων επικεντρώθηκαν στην ιδέα να ζητηθεί από τα ανάπηρα άτομα να μοιραστούν τις γνώσεις τους. "Το καλύτερο είναι να αφήσουμε τα ανάπηρα άτομα να μας διδάξουν", ή κάποια παραλλαγή του "Πρέπει να ζητήσουμε από τους επαγγελματίες να μας δώσουν νέες ιδέες". Σχεδόν όλα τα συμμετέχοντα άτομα δήλωσαν ότι θα ήταν σημαντικό να δημιουργηθούν προγράμματα κατάρτισης για άτομα που εργάζονται σε οργανισμούς. Πιο συγκεκριμένα, η Ο. δήλωσε ότι αυτού του είδους τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να είναι υποχρεωτικά.

Οφέλη από τη συμμετοχή νεαρής/ού ανάπηρης/ου ατόμου σε ένα διεθνές πρόγραμμα για τη νεολαία

- Η συμμετοχή σε προγράμματα νεολαίας προσφέρει ευκαιρίες να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς, να αλληλεπιδράσουν με διαφορετικά άτομα και να εξασκήσουν κοινωνικές δεξιότητες, οδηγώντας σε προσωπική ανάπτυξη και νέες εμπειρίες.
- Τα προγράμματα για τη νεολαία βοηθούν τους οργανισμούς να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και να γίνουν πιο περιεκτικοί, προωθώντας προσβάσιμα περιβάλλοντα χωρίς διακρίσεις.
- Τα προγράμματα αυτά προσφέρουν ειδική κοινωνικοποίηση σε ασφαλή και φροντιστικά περιβάλλοντα, ενισχύοντας την αυτοεκτίμηση των συμμετεχουσών/όντων και παρέχοντας ευκαιρίες για αυτοέκφραση.

- Η συμμετοχή σε προγράμματα νεολαίας που αφορούν ζητήματα αναπηρίας προάγει την προβολή και την εκπροσώπηση, συμβάλλοντας σε θετικές αλλαγές και αποφεύγοντας κακές πρακτικές που σχετίζονται με την αναπηρία.
- Η συμμετοχή επηρεάζει θετικά την κοινωνία προωθώντας την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των ανάπηρων ατόμων.
- Τα συμμετέχοντα άτομα εκτιμούν την ευκαιρία να είναι ισότιμα μέλη μιας ομάδας και να αλληλεπιδρούν με άλλους, προωθώντας την προσωπική εξέλιξη και τη δημιουργία σχέσεων.
- Για τις/ους/α νέες/ους/α ανάπηρες/ους/α που μπορεί να έχουν αντιμετωπίσει αποκλεισμό στο παρελθόν, τα προγράμματα νεολαίας προσφέρουν μια αντίθετη αφήγηση κοινωνικοποίησης και ισότιμης συμμετοχής, αμφισβητώντας τις αρνητικές εμπειρίες.
- Ορισμένα προγράμματα μπορούν να δημιουργήσουν προτάσεις για πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς, υποστηρίζοντας την προσβασιμότητα και την ισότητα.

Δυσκολίες στην προσέλκυση ανάπηρων νέων για συμμετοχή σε διεθνή προγράμματα για τη νεολαία

Η προσβασιμότητα ήταν στην κορυφή του καταλόγου των απαντήσεων των συμμετεχουσών/όντων. Για παράδειγμα, **πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα κτίρια και όλοι οι χώροι όπου θα εργάζεται και θα συναντάται η ομάδα πρέπει να είναι προσβάσιμοι, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο σε μια χώρα όπως η Ελλάδα όπου η προσβασιμότητα των κτιρίων και των δρόμων είναι ελάχιστη.** Η συμμετέχουσα Γ. δήλωσε ότι πιστεύει επίσης ότι τα στερεότυπα και η άγνοια είναι τα πρώτα πράγματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν πριν από την εφαρμογή ενός προγράμματος:

"Στην αρχή έπρεπε να αντιμετωπίσω το γεγονός ότι δεν γνωρίζω πολλά για τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων και ότι πρέπει να ασχοληθώ περισσότερο με αυτά τα θέματα και να επιμορφωθώ".

Οι προκλήσεις έχουν επίσης να κάνουν, όπως ανέφερε το 50% των συμμετεχουσών/όντων, με τις δικές τους ανάγκες, όπως η προσωπική βοήθεια στη στέγαση, κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων ή όταν πηγαίνουν για ύπνο. Άλλα συμμετέχοντα εξέφρασαν ανησυχίες σχετικά με το αν θα υπάρχει καλή αλληλεπίδραση εντός της ομάδας ή αν οι/τα ανάπηρες/οι/α συμμετέχουσες/οντες/οντα θα αντιμετωπίσουν κάποιο βαθμό αποξένωσης. Επισημάνθηκε επίσης ότι τα ανάπηρα άτομα μπορεί να αισθάνονται ανασφάλεια για το πώς μπορεί να τις/ους/α αντιμετωπίσουν οι/τα άλλες/οι/α. Επιπλέον, πριν από την υλοποίηση του μαθήματος/κατάρτισης/ανταλλαγής, θα πρέπει να μελετηθούν οι κατάλληλες δραστηριότητες που δεν θα είναι αποκλειστικές αλλά θα μπορούν να συμπεριλάβουν όλα τα νέα άτομα. Ένας συμμετέχων ανέφερε ένα παράδειγμα που αφορούσε την κατάλληλη χρήση της γλώσσας, π.χ. αν κάποιος έχει πρόβλημα ακοής, θα πρέπει να συμφωνηθεί πώς θα προχωρήσει η δραστηριότητα, ή αν έχει μαζί του σκύλο-οδηγό, θα πρέπει να διευκρινιστεί σε ποια εστιατόρια μπορούν και σε ποια όχι να εισέλθουν, ώστε να προληφθεί ο όποιος αποκλεισμός. Μια άλλη πτυχή που δυσκολεύει ορισμένα συμμετέχοντα είναι ότι το γραπτό μέρος της πρόσκλησης, όπου εκτός των άλλων ζητούνται να συμπεριληφθούν εκ των προτέρων οι ανάγκες και τα έξοδα των ανάπηρων νέων που θα υποβάλλουν συμμετοχή. Όπως αναφέρθηκε, είναι άγνωστο στον οργανισμό το είδος των αιτημάτων που μπορεί να έχει το εκάστοτε ανάπηρο άτομο, δηλαδή αν θα χρειαστεί προσωπικό βοηθό, αν είναι χρήστρια/στης/στο αμαξιδίου κ.ά. Ως εκ τούτου υπάρχει ανάγκη για διαφοροποίηση της πολυπλοκότητας της αίτησης όταν συμπεριλαμβάνεται η συμμετοχή ανάπηρων νέων. Σημειώνεται, ότι αναφέρθηκε περίπτωση όπου δεν γνώριζε εκ των προτέρων ο οργανισμός το νεαρό άτομο, το οποίο τελικά χρειαζόταν προσωπικό βοηθό, οπότε και ο οργανισμός έπρεπε να βρει το ανάλογο ποσό με το να μειώσει αρκετά τα διαθέσιμα χρήματα από κάτι άλλο στο πρόγραμμα.

Η Ν. δήλωσε ότι "δεν εκπαιδευτήκαμε για το πώς να αναπτύσσουμε προγράμματα και να γράφουμε εφαρμογές για την επιτυχή ενσωμάτωση ανάπηρων".

Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα επεσήμαναν ότι η έλλειψη γνώσεων σχετικά με τον τρόπο ένταξης των ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα για νέες/ους/α μπορεί να οδηγήσει σε λάθη, όπως η επιλογή δυσπρόσιτων περιοχών ή η αδυναμία εκτίμησης των

αναγκών των ανάπηρων νέων. Ακόμη αναφέρθηκε ότι προσπαθούν πάντα να παρέχουν επαγγελματίες, όπως γιατρούς, ψυχολόγους και άτομα με δεξιότητες πρώτων βοηθειών. Παρέχουν επίσης έναν ασφαλή χώρο και κάθε απαραίτητο εξοπλισμό και προμήθειες που χρειάζονται. Οι Ο. και Ρ. υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση ευαισθητοποίησης είναι απαραίτητη, επειδή οι άνθρωποι πρέπει να αλλάξουν την αντίληψή τους για τα ανάπηρα άτομα. Ο Μ., από την άλλη πλευρά, πιστεύει ότι οι δυσκολίες σχετίζονται με την αναπηρία, προσθέτοντας ότι κάθε δυσκολία μπορεί να ξεπεραστεί αν το πρόγραμμα είναι σωστά οργανωμένο. Τέλος, ο Κ. αναφέρει το όριο ηλικίας και τις κυβερνητικές πολιτικές εισοδηματικής ενίσχυσης ως άλλη μια πρόκληση. Πρόσθεσε επίσης ότι πολλά προγράμματα δεν συμπεριληπτικά ως προς την αναπηρία και δεν παρέχουν πάντα ειδική στήριξη στα ανάπηρα άτομα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Τι καθιστά μια κατάσταση ισότιμη για τις/ους/α ανάπηρες/ους/α;

- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της καθολικής προσβασιμότητας ως θεμέλιο για την επίτευξη της ισότητας. Τάχθηκαν υπέρ της ισότιμης πρόσβασης σε κτίρια και εγκαταστάσεις τόσο για τα αρτιμελή όσο και για τα ανάπηρα άτομα με αναπηρία.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν την ανάγκη οι δραστηριότητες να είναι προσαρμοσμένες και δομημένες με προσιτό τρόπο, από το σπάσιμο του πάγου μέχρι το κλείσιμο της ομάδας με την αναστοχαστική διαδικασία. Στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι κανένα ανάπηρο άτομο δεν θα αισθάνεται αποκλεισμένο κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
- Η πρωταρχική εστίαση είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου τα ανάπηρα άτομα δεν υφίστανται διακρίσεις και αντιμετωπίζονται ως ισότιμα μέλη της ομάδας. Η υποστήριξή τους με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες τους είναι ζωτικής σημασίας για την ένταξή τους.

- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν τη σημασία της δυνατότητας των ανάπηρων ατόμων να συμμετέχουν σε όλες τις δραστηριότητες επί ίσοις όροις. Στόχος είναι να δημιουργηθούν ευκαιρίες για όλες/ους/α να συμμετέχουν στις υπαίθριες δραστηριότητες και σε άλλα στοιχεία του προγράμματος.

Ο καλύτερος τρόπος συνεργατικής στήριξης νεαρών ανάπηρων ατόμων

- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της συμμετοχής του ίδιου του ανάπηρου ατόμου στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το είδος της υποστήριξης που χρειάζεται. Η προσέγγιση είναι να ακουστούν οι ανάγκες και οι προτιμήσεις τους, ώστε να εξασφαλιστεί η παροχή της καλύτερης δυνατής υποστήριξης.
- Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν τη σημασία της συμμετοχής των ανάπηρων ατόμων στη διαδικασία προετοιμασίας ενός προγράμματος χωρίς αποκλεισμούς. Αν και μόνο λίγα συμμετέχοντα άτομα είχαν εφαρμόσει αυτή την προσέγγιση, τα περισσότερα εξέφρασαν ενδιαφέρον να την τεκνοθετήσουν και να μοιραστούν την ιδέα με τις/ους/α συναδέλφισες/ους/α τους.
- Τα συμμετέχοντα άτομα πρότειναν ότι τα ανάπηρα άτομα θα πρέπει να έχουν λόγο για το ποιος τους παρέχει υποστήριξη, ενώ ορισμένα ανέφεραν ως ιδανικές επιλογές επαγγελματίες ή άτομα με σχετικές γνώσεις και εκπαίδευση σε θέματα αναπηρίας.

- Αρκετά συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν τη συνεργασία με ενώσεις ανάπηρων ατόμων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι καλύπτονται όλες οι πιθανές ανάγκες και ότι τα προγράμματα γίνονται χωρίς αποκλεισμούς

Έχετε ένα ανάπηρο μέλος στην οικογένειά σας

- Τα συμμετέχοντα άτομα εξέφρασαν την ανησυχία τους για την έλλειψη προσβασιμότητας στην Ελλάδα, η οποία επηρεάζει τη ζωή των ανάπηρων ατόμων και των οικογενειών τους. Αναφέρθηκε ότι ορισμένες οικογένειες θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να μετακομίσουν σε μια πιο προσβάσιμη χώρα λόγω της ανεπάρκειας σε ότι αφορά την αναπηρία στην Ελλάδα.
- Τα συμμετέχοντα άτομα συζήτησαν τις ανησυχίες που σχετίζονται με τη μελλοντική φροντίδα των ανάπηρων μελών της οικογένειας, ιδίως όταν οι/τα σημερινές/οί/ά φροντίστριες/στές/στά δεν θα είναι πλέον εν ζωή. Η έλλειψη κατάλληλων ρυθμίσεων διαβίωσης και υποστήριξης από το κράτος ήταν μια κοινή ανησυχία.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν τις οικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα στην Ελλάδα, καθώς συχνά αποκλείονται από την αγορά εργασίας και ενδέχεται να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επίτευξη οικονομικής ευημερίας.
- Η έλλειψη υποστήριξης από την ελληνική κυβέρνηση προς τα ανάπηρα άτομα και τις οικογένειές τους ήταν ένα επαναλαμβανόμενο θέμα στις συζητήσεις.
- Τα συμμετέχοντα άτομα εξέφρασαν την ανάγκη για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και ενημέρωση σχετικά με θέματα που σχετίζονται με την αναπηρία, ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις.
- Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης, τα ανάπηρα άτομα είναι πιο ορατά και συμμετέχουν ενεργά σε διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες, σε αντίθεση με την Ελλάδα όπου μπορεί να είναι "κρυμμένα" μέσα στα σπίτια τους.

Κοινωνικά στερεότυπα και νεαρά ανάπηρα άτομα

Η πλειονότητα δήλωσε ότι πιστεύει ότι τα ανάπηρα άτομα με οπτική βλάβη όρασης και οι/τα ανάπηρες/οί/α με νοητική βλάβη αντιμετωπίζουν τις περισσότερες

προκαταλήψεις στην κοινωνία. Για την πρώτη ομάδα, η δήλωση περιλαμβάνει την πεποίθηση ότι όταν βλέπουν ένα ελάττωμα, μπορεί να γίνουν στόχος διακρίσεων και ακατάλληλων συμπεριφορών, όπως να τις/ους/α κοιτάζουν επίμονα, να τις/ους/α βλάπτουν και να τις/ους/α συμπεριφέρονται σαν να είναι παιδιά, παρόλο που είναι ενήλικες. Για τα άτομα με νοητική βλάβη, η πλειοψηφία πιστεύει ότι όσο περισσότερη βοήθεια χρειάζεται ένα άτομο στην καθημερινή ζωή, τόσο πιο πιθανό είναι να βιώσει προκαταλήψεις και έλλειψη εμπιστοσύνης. Ο συμμετέχων I δήλωσε ότι:

"Στην Ελλάδα, τα άτομα με νοητική βλάβη θεωρούνται άχρηστα και δεν έχει γίνει τίποτα για να αλλάξει αυτή η νοοτροπία και να δημιουργηθεί ένα ισότιμο πλαίσιο συμμετοχής". Η συμμετέχουσα Λ. πιστεύει ότι τα άτομα με νοητική βλάβη βιώνουν περισσότερες προκαταλήψεις σε σχέση με άλλα ανάπηρα άτομα, επειδή υπάρχει η πεποίθηση ότι δεν μπορούν να είναι ανεξάρτητα. Στο ίδιο πνεύμα, ο R. υποστηρίζει ότι η ομάδα αυτή θεωρείται άχρηστη επειδή η κοινωνία τους θεωρεί αναποτελεσματικούς. Η Q. μας μίλησε για τις δικές της προκαταλήψεις απέναντι στα άτομα με σύνδρομο Σημείωσε ότι μέχρι προσφάτως πίστευε και η ίδια ότι τα άτομα αυτά δεν μπορούν να κάνουν και πολλά πράγματα αλλά, άλλαξε γνώμη όταν έμαθε ότι αυτή η ομάδα ανθρώπων μπορεί να σπουδάσει και να βρει δουλειά και να διάγει όποιον βίο επιθυμεί.

- Τα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν ότι τα ανάπηρα άτομα με ορατές βλάβες, όπως οι χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, αλλά και τα πρόσωπα με σύνδρομο Down είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν προκαταλήψεις στην κοινωνία. Μπορεί να γίνουν στόχοι διακρίσεων και ακατάλληλης συμπεριφοράς, όπως να τις/ους/α κοιτάζουν επίμονα, να τις/ους/α λυπούνται ή να τις/ους/α φέρονται σαν παιδιά, ακόμη και αν είναι ενήλικες.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν επίσης ότι τα άτομα με ψυχικές βλάβες αντιμετωπίζουν σημαντικές προκαταλήψεις. Ο βαθμός στήριξης που χρειάζεται ένα άτομο στην καθημερινή του ζωή συχνά καθορίζει τον τρόπο αντιμετώπισής του, με εκείνα τα άτομα που χρειάζονται περισσότερη βοήθεια να είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν προκατάληψη και δυσπιστία.

- Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι τα άτομα με ψυχικές βλάβες μερικές φορές θεωρούνται από την κοινωνία ως άχρηστα ή μη παραγωγικά, γεγονός που οδηγεί σε διακρίσεις και άνιση μεταχείριση.
- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα μοιράστηκαν προσωπικές εμπειρίες αλλαγής των δικών τους προκατειλημμένων απόψεων απέναντι στα άτομα με σύνδρομο Down αφού έμαθαν περισσότερα για τις ικανότητές τους, όπως την ικανότητά τους να σπουδάζουν και να εργάζονται.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν επίσης ότι τα άτομα με ψυχικές βλάβες αντιμετωπίζουν σημαντικές προκαταλήψεις. Ο βαθμός στήριξης που χρειάζεται ένα άτομο στην καθημερινή του ζωή συχνά καθορίζει τον τρόπο αντιμετώπισής του, με εκείνα τα άτομα που χρειάζονται περισσότερη βοήθεια να είναι πιο πιθανό να αντιμετωπίσουν προκατάληψη και δυσπιστία.
- Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι τα άτομα με ψυχικές αναπηρίες μερικές φορές θεωρούνται από την κοινωνία ως άχρηστα ή μη παραγωγικά, γεγονός που οδηγεί σε διακρίσεις και άνιση μεταχείριση.

Κοινωνική Ενσωμάτωση και νεαρά ανάπηρα άτομα

Η πλειονότητα των συμμετεχουσών/όντων δήλωσε ότι ο τρόπος που σχετίζονται μεταξύ τους τα νεαρά άτομα μεταξύ τους έχει διαφοροποιηθεί και έχει γίνει πιο δύσκολος, πόσο μάλλον σε ότι αφορά τα ανάπηρα άτομα, τα οποία βιώνουν και περαιτέρω αποκλεισμούς. Αναφέρθηκε ότι τα στερεότυπα για τα ανάπηρα άτομα είναι πολλαπλά και παγιωμένα με αποτέλεσμα οι κοινωνικές σχέσεις να είναι ακόμη πιο δύσκολο να συναφθούν. Ο Ρ. δήλωσε ότι εκτός από την έλλειψη γνώσης και αποδοχής, δεν υπάρχουν άλλα εμπόδια για την ένταξη των ανάπηρων ατόμων σε μια ομάδα συνομηλίκων. Η Κ. ανέφερε την ανάγκη εκπαίδευσης των γονέων γενικότερα, καθώς φαίνεται να προωθούν το κοινό στερεότυπο της ανημπόριας: *"Πραγματικά πιστεύω ότι αν πεις σε ένα παιδί ότι δεν έχουν όλοι τις ίδιες κινήσεις, δεν μιλούν το ίδιο, δεν ενεργούν το ίδιο ή δεν σκέφτονται το ίδιο, θα δουν το άτομο και όχι την ανεπάρκεια"*. Από την

άλλη πλευρά, οι S. και T. είπαν ότι τα άτομα με νοητική βλάβη δεν μπορούν να ενταχθούν, επειδή δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τα υπόλοιπα άτομα: *"Επικοινωνούμε μέσω του τρόπου που σκεφτόμαστε, αυτή η ομάδα ανθρώπων δεν έχει συνείδηση, οπότε δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τους άλλους.* Μια άλλη σκέψη μετέφερε ο T: *Αλληλεπιδρούν με επιτυχία με τους συνομηλίκους τους".*

Σε ότι αφορά τις προτάσεις που διατυπώθηκαν από τα συμμετέχοντα άτομα έχουν κοινό εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Συγκεκριμένα, προτείνεται η παρακολούθηση μαθημάτων ένταξης από το νηπιαγωγείο και καθ' όλη τη διάρκεια των σχολικών ετών. Επιπλέον, η σύσταση ομάδων ομάδες γονέων, όπου θα μπορούν να μιλούν για τους αγώνες και τις ελπίδες τους και γενικά να μοιράζονται και να αλληλοστηρίζονται. Ο ρόλος της μη τυπικής εκπαίδευσης φαίνεται να είναι καθοριστικός για τα συμμετέχοντα άτομα, καθώς τα περισσότερα άτομα ανέπτυξαν και ενίσχυσαν τον κοινωνικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσουν οι ΜΚΟ. Ο Δ. ανέφερε ότι στην Ελλάδα υπάρχει ακόμα μεγάλος αριθμός οικογενειών που "κρύβουν" τα ανάπηρα παιδιά για πολλούς και διάφορους λόγους. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι λόγω της έλλειψης προσβασιμότητας τα πάντα γίνονται εμπόδιο, ακόμη και μια βόλτα στο πάρκο αν δεν είναι προσβάσιμο δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί. Σημειώθηκε επίσης η ανάγκη για δημιουργία προσβάσιμων προγραμμάτων ανεξαρτήτως τη συμμετοχή ανάπηρων ατόμων, ώστε να κατακτάται σιγά σιγά στην αντίληψη των οργανισμών η σημαντικότητα της προσβασιμότητας. Τέτοιος είδους ενέργειες συνεισφέρουν στη δημιουργία μιας κοινότητας και μιας κοινωνίας μετέπειτα που συνηγορεί και προασπίζεται την ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών και στη συγκεκριμένη περίπτωση των ανάπηρων νέων.

- Τα συμμετέχοντα άτομα αναγνώρισαν ότι η ενσωμάτωση στις κοινότητες ομοτίμων μπορεί να είναι δύσκολη για όλες/ους/α, αλλά τα ανάπηρα άτομα μπορεί να αντιμετωπίζουν πρόσθετες προκλήσεις λόγω στερεοτύπων και έλλειψης γνώσης και αποδοχής.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν τη σημασία της εκπαίδευσης, ιδίως για τους γονείς, ώστε να αμφισβητηθούν τα κοινά στερεότυπα και να προωθηθεί η κατανόηση και η αποδοχή των ανάπηρων ατόμων με αναπηρία.

- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι τα άτομα με νοητική βλάβη μπορεί να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ένταξη λόγω των εμποδίων επικοινωνίας, αλλά η πλειονότητα των προτάσεων εξακολουθούσε να επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και την υποστήριξη.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν τον σημαντικό ρόλο της μη τυπικής εκπαίδευσης και των ΜΚΟ στην προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης και στη δημιουργία προσβάσιμων περιβαλλόντων για τα ανάπηρα άτομα.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπογράμμισαν τη σημασία της δημιουργίας προσβάσιμων περιβαλλόντων και προγραμμάτων, ακόμη και αν επί του παρόντος δεν συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, για την προώθηση μιας κουλτούρας ένταξης και τη διασφάλιση της λήψης μέτρων για την υποστήριξη της ένταξης.

Τύπος θέσεων εργασίας και ανάπηρα άτομα

Τα συμμετέχοντα άτομα

- πρότειναν μια ποικιλία θέσεων εργασίας που θα μπορούσαν να είναι κατάλληλες για ανάπηρα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των υπαλλήλων πληροφορικής, της γραμματειακής εργασίας, της διδασκαλίας, των θέσεων εργασίας γραφείου και των θέσεων στον δημόσιο τομέα.
- τόνισαν ότι ο κύριος καθοριστικός παράγοντας για τις ευκαιρίες απασχόλησης για ανάπηρα άτομα είναι η προσβασιμότητα. Χωρίς την κατάλληλη προσβασιμότητα, ακόμη και οι κατάλληλες θέσεις εργασίας μπορεί να μην είναι εφικτές για τα ανάπηρα άτομα.
- ανέφεραν τους υφιστάμενους νόμους σχετικά με την πρόσληψη ατόμων με αναπηρία σε ορισμένους τομείς, όπως οι τράπεζες και οι δημόσιες υπηρεσίες, αλλά εξέφρασαν αμφιβολίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα αυτών των

μέτρων για την προώθηση της απασχόλησης της πλειοψηφίας των ανάπηρων ατόμων.

- μοιράστηκαν θετικά παραδείγματα χώρων εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, όπως καφετέριες όπου απασχολούνται μόνο νεαρά ανάπηρα άτομα, υποδεικνύοντας ότι η απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς είναι δυνατή με τη σωστή υποστήριξη και προσβασιμότητα.
- υπογράμμισαν ότι η καταλληλότητα των θέσεων εργασίας για τα ανάπηρα άτομα εξαρτάται από τις επιθυμίες, τα ταλέντα, τις γνώσεις και την προσωπικότητά τους, όπως και για κάθε άλλο άτομο, ανεξάρτητα από την αναπηρία του.

Αιτιολογημένες απαντήσεις α στο ερωτηματολόγιο σχετικά με τη μη αποδοχή ενός ανάπηρου ατόμου με αναπηρία ως συζύγου, αλλά μόνο ως συντρόφου

- Τα συμμετέχοντα άτομα θεώρησαν ότι οι αρνητικές απαντήσεις στο ερώτημα για τη σύναψη δεσμού ή γάμου με άτομο με αναπηρία βασίζονται στην άγνοια και τα στερεότυπα σχετικά με την αναπηρία. Πιστεύουν ότι οι άνθρωποι που έχουν τέτοιες απόψεις μπορεί να μην έχουν προσωπικές εμπειρίες με ανάπηρα άτομα, γεγονός που οδηγεί σε εσφαλμένες αντιλήψεις.
- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα πρότειναν ότι η έλλειψη προσβασιμότητας στην κοινωνία μπορεί να συμβάλει στις αρνητικές αντιλήψεις σχετικά με το να βγαίνεις ραντεβού ή να παντρεύεσαι ένα ανάπηρο άτομο. Αnéφεραν ότι οι δυσκολίες στην πρόσβαση σε χώρους και δραστηριότητες μαζί μπορεί να αποτελούν ανησυχία για ορισμένα άτομα.
- Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι οι προσωπικές εμπειρίες, όπως η ύπαρξη μελών της οικογένειας ή φίλων με αναπηρία, και η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της στάσης των ανθρώπων απέναντι σε ραντεβού ή γάμο με ανάπηρα άτομα.

- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα πρότειναν ότι οι αρνητικές απόψεις σχετικά με το να βγαίνουν ραντεβού ή να παντρεύονται ένα ανάπηρο άτομο μπορεί να πηγάζουν από το φόβο της δέσμευσης ή από ανησυχίες σχετικά με τις κοινές οικογενειακές ευθύνες, όπως η ανατροφή των παιδιών.

Γενική αντίληψη για τα ανάπηρα άτομα στην κοινωνία

- Τα συμμετέχοντα άτομα παρατήρησαν μια αναντιστοιχία μεταξύ της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης των ανθρώπων σχετικά με τα δικαιώματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα και των πραγματικών προσπαθειών που καταβάλλονται για τη στήριξη και τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς. Πολλοί άνθρωποι μπορεί να δείχνουν συμπόνια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά οι πρακτικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή είναι ελλιπείς.
- Τα συμμετέχοντα άτομα τόνισαν ότι η κοινωνία συχνά θεωρεί τα ανάπηρα άτομα ως ανίκανα να κάνουν πράγματα, αλλά δεν αναγνωρίζει ότι οι κοινωνικές δομές και η έλλειψη προσβασιμότητας εμποδίζουν τη συμμετοχή και την ενσωμάτωση τους.
- Τα συμμετέχοντα άτομα εξέφρασαν την άποψη ότι η κοινωνία δεν διαθέτει τις αναγκαίες δομές και τα συστήματα υποστήριξης για την προσαρμογή και την ενδυνάμωση των ανάπηρων ατόμων. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται η ζωή τους ακόμη πιο δύσκολη.
- Αρκετά συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν ότι η κοινωνία μπορεί να είναι ρατσιστική απέναντι στα ανάπηρα άτομα και ότι οι διακρίσεις αυτές είναι ιδιαίτερα εμφανείς στις αγροτικές περιοχές. Η αναπηρία θεωρείται μερικές φορές ένα κρυφό θέμα που δεν συζητείται ανοιχτά, γεγονός που οδηγεί σε έλλειψη ευαισθητοποίησης και κατανόησης.

Εκπαίδευση σχετικά με την αναπηρία και καμία προθυμία συμμετοχής, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου

- Τα συμμετέχοντα άτομα σημείωσαν ότι η έλλειψη γνώσης, επαφής και εμπειρίας με ανάπηρα άτομα με αναπηρία να οδηγήσει σε απροθυμία συμμετοχής σε συζητήσεις ή δραστηριότητες που σχετίζονται με την αναπηρία.
- Ορισμένα συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν ότι ο φόβος, η θλίψη ή η δυσφορία μπορεί να είναι παράγοντες που συμβάλλουν στην απροθυμία ενασχόλησης με το θέμα της αναπηρίας.
- Η άγνοια και τα στερεότυπα σχετικά με την αναπηρία επισημάνθηκαν ως πιθανοί λόγοι για την απροθυμία αντιμετώπισης του θέματος.
- Τα συμμετέχοντα άτομα πρότειναν ότι τα άτομα που δεν έχουν ανάπηρο άτομο στον οικογενειακό τους κύκλο ή δεν είναι τα ίδια ανάπηρα άτομα μπορεί να μην αισθάνονται προσωπικά συνδεδεμένα με το θέμα.
- Τα συμμετέχοντα άτομα υπέθεσαν ότι το θέμα της αναπηρίας μπορεί να μην ευθυγραμμίζεται με τα ενδιαφέροντα ή τις προτεραιότητες εκείνων που έδειξαν έλλειψη προθυμίας να συμμετάσχουν.

Συμπεράσματα

Από τις 20 συνεντεύξεις που διεξήχθησαν προέκυψαν διαφορετικές και ποικίλες προοπτικές. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η έλλειψη γνώσης και εκπαίδευσης σχετικά με την αναπηρία αποτελεί μείζον πρόβλημα, καθώς οδηγεί σε κοινωνικό αποκλεισμό και διαιωνίζει επιβλαβή στερεότυπα, ακόμη και ακούσια, εντός των οργανισμών. **Η πλειονότητα των έργων Erasmus+ δεν είναι προσβάσιμα, γεγονός που αντικατοπτρίζει μια μη ενδεδειγμένη στάση απέναντι στην αναπηρία.** Οι πολιτικές και η εκπαίδευση για την ένταξη θα πρέπει να ξεκινούν από το νηπιαγωγείο και σε όλη τη διάρκεια του σχολείου, ενώ οι εργοδότες/τες/τά θα πρέπει να εκπαιδεύονται ώστε να ξεπερνούν τα στερεότυπα και να είναι πιο ανοιχτόμυαλες/οι/α απέναντι στις/ους/α ανάπηρες/ους/ά εργαζόμενες/ους/α.

Οι συνεντεύξεις τόνισαν ότι τα ανάπηρα άτομα μπορούν να συμμετέχουν πλήρως σε διάφορες πτυχές της ζωής, όπως η δημιουργία σχέσεων, η εργασία, η ενασχόληση με τα χόμπι και η γονεϊκότητα. Τα μεγαλύτερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν είναι η έλλειψη προσβασιμότητας στην κοινωνία και η ανεπαρκής υποστήριξη από την κυβέρνηση. Τα ανάπηρα άτομα θα πρέπει να ενσωματωθούν σε όλους τους τύπους θέσεων εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών που συμμετέχουν σε προγράμματα Erasmus+.

Η αντίληψη για την αναπηρία στην Ελλάδα φαίνεται να ενέχει έντονα στοιχεία άγνοιας, αίσθησης προσωπικής τραγωδίας, ντροπής, έλλειψης αποδοχής αλλά και επιθυμίας για αλλαγή. Ως εκ τούτου οι οργανώσεις πρέπει να δημιουργήσουν ενεργά μια νέα αντίληψη που να προωθεί την ένταξη. Η εργασία με νέες/ους/α ενήλικες/α ανάπηρες/ους/α θα πρέπει να αποτελεί φυσικό και αναπόσπαστο μέρος της επίτευξης ισότητας στα προγράμματα Erasmus+. Οι οργανισμοί θα πρέπει να υποστηριχθούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς και τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να απλοποιήσουν τις διαδικασίες χρηματοδότησης και να παρέχουν περισσότερη κατάρτιση και διαδικτυακά σεμινάρια για το προσωπικό.

Συνοψίζοντας, πρέπει να ληφθούν μέτρα για να βοηθηθούν οι οργανισμοί να καταστήσουν τους χώρους τους προσβάσιμους και να τους υποστηρίξουν στην αποστολή τους να δημιουργήσουν έναν πιο ισότιμο κόσμο για τα ανάπηρα άτομα.

Το τρίτο μέρος της μελέτης με την ανάλυση εγγράφων

Σκοπός της παρούσας ποιοτικής έρευνας ήταν η ανάλυση εγγράφων 20 μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) που συμμετέχουν ενεργά σε προγράμματα Erasmus+ για τη νεολαία. Η κύρια εστίαση ήταν να αξιολογηθεί η δέσμευση των εν λόγω οργανώσεων στην προώθηση της ένταξης και της προσβασιμότητας των ανάπηρων νέων. Η ανάλυση περιλάμβανε την εξέταση διαφόρων εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων ιδρυτικών εγγράφων, ετήσιων εκθέσεων μη κερδοσκοπικών

οργανώσεων, πλατφορμών μέσων κοινωνικής δικτύωσης και επίσημων ιστότοπων, προκειμένου να αξιολογηθεί η συμμετοχικότητά τους έναντι των ανάπηρων νέων.

Επιπλέον, η μελέτη χρησιμοποίησε θεμελιώδη έγγραφα που ήταν διαθέσιμα στις ηλεκτρονικές πλατφόρμες του Γενικού Εμπορικού Μητρώου (Γ.Ε.ΜΗ), όταν δεν ήταν προσβάσιμα στους ιστότοπους των οργανισμών. Στόχος της μελέτης ήταν να εντοπιστούν ευκαιρίες βελτίωσης στην υλοποίηση των έργων Erasmus+ για τη νεολαία μέσω αυτής της ανάλυσης εγγράφων και να αποκτηθεί εικόνα της πραγματικής δέσμευσης των οργανισμών για την ένταξη και την προσβασιμότητα.

Η ανάλυση επικεντρώθηκε στις ακόλουθες ενότητες για κάθε οργανισμό

- Πεδίο δραστηριότητας
- Μη τυπικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες
- Συμμετοχή σε προγράμματα της ΕΕ
- Παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης & προσβασιμότητα ιστότοπου
- Έλλειψη ειδικών δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς για ανάπηρα άτομα
- Πληροφορίες σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαφάνεια

Αρχείο δραστηριότητας

Οι εν λόγω οργανισμοί ασχολούνται ενεργά με δραστηριότητες για τη νεολαία, και ο καθένας από αυτούς συμμετέχει σε τουλάχιστον ένα έργο στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Οι οργανώσεις αυτές έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα και δραστηριοποιούνται σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, επιτρέποντάς τους να προσεγγίσουν και να επηρεάσουν διαφορετικές κοινότητες.

Οι δραστηριότητες που διεξάγονται από αυτές τις οργανώσεις έχουν καταγραφεί επιμελώς και έχουν τεθεί στη διάθεση του κοινού. Περίπου το 90% των δραστηριοτήτων περιγράφονται διεξοδικά στους αντίστοιχους δικτυακούς τόπους τους, εξασφαλίζοντας διαφάνεια και εύκολη πρόσβαση στις πληροφορίες για τα ενδιαφερόμενα άτομα και τις/ους/α δυνητικές/ούς/ά συμμετέχουσες/οντες/οντα.

Εκτός από τις ιστοσελίδες τους, αυτές οι οργανώσεις που είναι προσανατολισμένες στη νεολαία διατηρούν μια ζωντανή παρουσία σε δημοφιλείς πλατφόρμες κοινωνικής

δικτύωσης, όπως το Facebook και το Instagram. Μέσω αυτών των καναλιών, μοιράζονται τακτικά ενημερώσεις, στιγμιότυπα και ελκυστικό περιεχόμενο σχετικά με τα τρέχοντα έργα, τις εκδηλώσεις και τα επιτεύγματά τους.

Το πρόγραμμα Erasmus+, που αποτελεί ζωτική πτυχή των δραστηριοτήτων τους, προσφέρει ανεκτίμητες ευκαιρίες για προσωπική ανάπτυξη, ανάπτυξη δεξιοτήτων και διεθνή έκθεση για τις/ους/α νέες/ους/α που συμμετέχουν. Τους επιτρέπει να εξερευνήσουν διαφορετικές κουλτούρες, να ανταλλάζουν ιδέες με άτομα από διαφορετικό υπόβαθρο και να ενισχύσουν τις γνώσεις τους μέσω μη τυπικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.

Η δέσμευση των οργανώσεων για την ανάπτυξη και την ενδυνάμωση της νεολαίας είναι εμφανής μέσω της ενθουσιώδους συμμετοχής τους στο πρόγραμμα Erasmus+ και των συνεχών προσπαθειών τους να μοιράζονται τις δραστηριότητές τους με διαφάνεια σε διάφορες πλατφόρμες.

Δραστηριότητες μη τυπικής εκπαίδευσης

Το περιγραφόμενο πεδίο δραστηριοτήτων των οργανώσεων, το οποίο περιλαμβάνει την ενεργοποίηση των νέων και του ευρύτερου κοινού με πάθος για κοινωνική συμμετοχή σε διάφορους τομείς, ευθυγραμμίζεται με την έννοια της μη τυπικής εκπαίδευσης. Οι οργανώσεις αυτές στην Ελλάδα ασχολούνται ενεργά με την παροχή ευκαιριών μη τυπικής εκπαίδευσης τόσο σε νέες/ους/α όσο και σε ενήλικες, είτε στις τοπικές τους περιοχές είτε σε ολόκληρη τη χώρα.

Ενώ η κύρια εστίαση αυτών των οργανώσεων έγκειται στην ενδυνάμωση της νεολαίας και την κοινωνική δέσμευση, είναι αξιοσημείωτο ότι μόνο δύο από τις οργανώσεις έχουν επεκτείνει τις δραστηριότητές τους ώστε να συμπεριλάβουν ανάπηρα άτομα. Αυτές οι οργανώσεις χωρίς αποκλεισμούς αναγνωρίζουν τη σημασία της παροχής ευκαιριών και υποστήριξης για άτομα με διαφορετικές

ανάγκες, αναγνωρίζοντας ότι η αναπηρία δεν αποτελεί εμπόδιο για τη συμμετοχή και την ανάπτυξη.

Οι δύο οργανώσεις που ασχολούνται ενεργά με δραστηριότητες για ανάπηρα άτομα, συμπεριλαμβανομένων τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων, είναι αξιέπαινες για τη δέσμευσή τους για την ενσωμάτωση και την ισότιμη πρόσβαση στη μη τυπική εκπαίδευση. Επεκτείνοντας τις υπηρεσίες τους για να καλύψουν ανάπηρα άτομα, συμβάλλουν στην άρση των φραγμών και των στερεοτύπων, στην προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην ενίσχυση της αίσθησης του ανήκειν και της ενδυνάμωσης αυτής της συχνά περιθωριοποιημένης ομάδας.

Ενώ η πλειονότητα των οργανώσεων επικεντρώνεται σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη νεολαία, αυτές οι δύο οργανώσεις χωρίς αποκλεισμούς ξεχωρίζουν ως πρωτοπόροι στην προώθηση της συμμετοχικότητας και της κοινωνικής ισότητας, όχι μόνο εντός της κοινότητας των νέων, αλλά και στο ευρύτερο πεδίο των ανάπηρων ατόμων.

Καθώς συνεχίζουν τις προσπάθειές τους στον τομέα της μη τυπικής εκπαίδευσης, όλοι οι οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα να διδαχθούν από αυτά τα δύο μοντέλα χωρίς αποκλεισμούς και να εξετάσουν πώς μπορούν και οι ίδιοι να κάνουν τις δραστηριότητές τους πιο προσβάσιμες και προσαρμοσμένες στα ανάπηρα άτομα.

Συμμετοχή σε προγράμματα της ΕΕ

Η Συμμετοχή σε Προγράμματα της ΕΕ αποτελεί κρίσιμη πτυχή των στρατηγικών χρηματοδότησης των οργανισμών, με την πλειονότητά τους να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο πρόγραμμα Erasmus+ ως κύρια πηγή χρηματοδοτικής στήριξης. Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προσφέρει πολύτιμες ευκαιρίες για τις οργανώσεις αυτές για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τους με προσανατολισμό στη νεολαία, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοβουλιών εκπαίδευσης, κατάρτισης και εθελοντισμού.

Το Erasmus+ διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενδυνάμωση αυτών των οργανισμών ώστε να παρέχουν σε νέα και ενήλικα άτομα την ευκαιρία να ταξιδεύουν, να μαθαίνουν και να προσφέρουν εθελοντική εργασία στο εξωτερικό χωρίς να επιβαρύνονται με σημαντικό οικονομικό κόστος.

Ενώ το Erasmus+ είναι η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τους περισσότερους από αυτούς τους οργανισμούς, διερευνούν επίσης άλλες οδούς για να εξασφαλίσουν οικονομικούς πόρους. Ορισμένες από αυτές τις εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης περιλαμβάνουν εθνικές και ιδιωτικές δωρεές ή συνεισφορές από εταιρείες και φιλανθρωπικούς οργανισμούς που μοιράζονται το όραμα και την αποστολή τους..

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ οι οργανώσεις καταβάλλουν προσπάθειες για την αναζήτηση κυβερνητικής υποστήριξης, το επίπεδο της οικονομικής βοήθειας από την κυβέρνηση παραμένει περιορισμένο. Η κατάσταση αυτή μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις για τις οργανώσεις αυτές όσον αφορά τη διατήρηση και την επέκταση των δραστηριοτήτων τους, καθώς βασίζονται κυρίως σε εξωτερικές πηγές για τις ανάγκες χρηματοδότησής τους.

Παρά την περιορισμένη κυβερνητική υποστήριξη, η αφοσίωση και η δημιουργικότητα των οργανώσεων στην εξασφάλιση κεφαλαίων από διάφορες πηγές αποδεικνύουν τη δέσμευσή τους στους αντίστοιχους σκοπούς τους. Αξιοποιώντας προγράμματα της ΕΕ όπως το Erasmus+ και διερευνώντας άλλες επιλογές χρηματοδότησης, προσπαθούν να διασφαλίσουν τη συνέχεια και την ανάπτυξη των επιδραστικών πρωτοβουλιών τους στον τομέα της μη τυπικής εκπαίδευσης και της ενδυνάμωσης των νέων.

Παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Οι οργανισμοί επιδεικνύουν ισχυρή δέσμευση για επικοινωνία με τον κοινό στόχο τους μέσω ενεργής παρουσίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πλατφόρμες όπως το Facebook και το Instagram διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προβολή των δραστηριοτήτων, των έργων και των επιτευγμάτων τους. Η εστίαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ιδιαίτερα εμφανής μεταξύ των οργανισμών που δίνουν προτεραιότητα στα προγράμματα για νέους, καθώς στοχεύουν στην προσέλκυση και τη σύνδεση με νεότερα άτομα που συμμετέχουν, οι οποίοι είναι πιο ενεργοί σε αυτές τις πλατφόρμ

Ωστόσο, υπάρχει ένας τομέας που απαιτεί βελτίωση. Παρά τις προσπάθειές τους να διατηρήσουν μια ισχυρή παρουσία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι η πλειονότητα των ιστοτόπων τους δεν είναι προσβάσιμοι για τα ανάπηρα άτομα. Αυτή η έλλειψη προσβασιμότητας μπορεί να αποκλείσει ακούσια τα ανάπηρα άτομα από την πλήρη συμμετοχή στο περιεχόμενο, τις εκδηλώσεις και τις ευκαιρίες των οργανισμών.

Η προσβασιμότητα στον ιστό είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι όλες/οί/α, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους, μπορούν να έχουν πρόσβαση και να αλληλεπιδρούν με το διαδικτυακό περιεχόμενο. Με τη μη παροχή προσβάσιμων ιστοτόπων, οι οργανισμοί ενδέχεται να περιορίζουν ακούσια την εμβέλεια και τον αντίκτυπό τους, καθώς και να χάνουν τις πολύτιμες συνεισφορές και προοπτικές των ανάπηρων ατόμων.

Για να αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα, οι οργανισμοί θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στο να καταστήσουν τους ιστοτόπους τους πιο προσβάσιμους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την εφαρμογή χαρακτηριστικών όπως alt-text για εικόνες, βίντεο με λεζάντες, σαφή και διαισθητική πλοήγηση και συμβατότητα με προγράμματα ανάγνωσης οθόνης και υποστηρικτικές τεχνολογίες. Η επένδυση στην προσβασιμότητα του διαδικτύου όχι μόνο αποδεικνύει τη δέσμευση για συμμετοχικότητα, αλλά ανοίγει επίσης ευκαιρίες για συνεργασία με ένα ευρύτερο και πιο ποικιλόμορφο κοινό.

Έλλειψη ειδικών δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς για ανάπηρα άτομα

Κατά τη διάρκεια της έρευνας που διεξήχθη, προέκυψε μια σημαντική παρατήρηση, η οποία αποκάλυψε ότι οι υπό μελέτη οργανισμοί διαπιστώθηκε ότι δυσκολεύονταν στις προσπάθειές τους να ασχοληθούν ενεργά ή να παράσχουν συγκεκριμένες δραστηριότητες για τα άτομα με αναπηρία. Ενώ οι εν λόγω οργανώσεις επέδειξαν ισχυρή δέσμευση για την ενδυνάμωση των νέων και την κοινωνική συμμετοχή, φάνηκε να υπάρχει ένα αξιοσημείωτο κενό όσον αφορά τη

συμμετοχικότητα και την κάλυψη των αναγκών των ανάπηρων ατόμων.

Η απουσία εξειδικευμένων δραστηριοτήτων για ανάπηρα άτομα σημαίνει ότι οι οργανισμοί αυτοί μπορεί να μην τεκνοθετούν πλήρως τις αρχές της πολυμορφίας και των ίσων ευκαιριών. Με τη μη ενεργή συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων, δημιουργούν ακούσια εμπόδια και μπορεί να διαιωνίζουν ακούσια τα στερεότυπα και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Τα ευρήματα της έρευνας υπογραμμίζουν τη σημασία της προώθησης της συμμετοχικότητας σε όλες τις πτυχές των προσπαθειών αυτών των οργανισμών. Οι συμπεριληπτικές πρακτικές όχι μόνο ενισχύουν τον αντίκτυπο και τη συνάφεια των πρωτοβουλιών τους, αλλά συμβάλλουν επίσης σε μια πιο ισότιμη και δίκαιη κοινωνία.

Είναι σημαντικό για τους οργανισμούς αυτούς να αναγνωρίσουν ότι η αναπηρία δεν πρέπει ποτέ να θεωρείται εμπόδιο στη συμμετοχή. Αντίθετα, θα πρέπει να θεωρείται ως μια ευκαιρία να αγκαλιάσουν την ποικιλομορφία και να διασφαλίσουν ότι όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από τις ικανότητές τους, μπορούν να επωφεληθούν πλήρως από τα προγράμματα και τις δραστηριότητές τους.

Πληροφορίες σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαφάνεια

Όσον αφορά τη χρηματοοικονομική διαφάνεια, τα ευρήματα της έρευνας ανέδειξαν μια αξιοσημείωτη έλλειψη επαρκών διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με αυτή την πτυχή σε όλους τους οργανισμούς που μελετήθηκαν. Ενώ οι οργανισμοί συμμετείχαν ενεργά σε χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ, με το Erasmus+ να αποτελεί εξέχουσα πηγή χρηματοδοτικής στήριξης, υπήρχε σαφής απουσία ολοκληρωμένων δεδομένων και τεκμηρίωσης σχετικά με τις οικονομικές τους δραστηριότητες.

Η περιορισμένη διαθεσιμότητα οικονομικών πληροφοριών δημιουργεί προκλήσεις στην αξιολόγηση της οικονομικής υγείας των οργανισμών, της κατανομής των πόρων και της συνολικής οικονομικής λογοδοσίας. Τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των δυνητικών δωρητών, των συμμετεχουσών/όντων και του κοινού, ενδέχεται να θεωρούν δύσκολο να αποκτήσουν εικόνα για τον τρόπο με τον

οποίο χρησιμοποιούνται τα κεφάλαια, τον αντίκτυπο των επενδύσεων και το κατά πόσον οι οργανώσεις επιτυγχάνουν τους οικονομικούς τους στόχους.

Η διαφάνεια σε οικονομικά θέματα είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης, της αξιοπιστίας και της λογοδοσίας σε κάθε οργανισμό, ιδίως σε εκείνους που δραστηριοποιούνται στον μη κερδοσκοπικό τομέα.

Ενώ η αφοσίωση των οργανώσεων στους αντίστοιχους σκοπούς τους και η ενεργός συμμετοχή τους στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης ήταν εμφανής, η έλλειψη οικονομικής διαφάνειας εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη δέσμευσή τους για ανοικτή διακυβέρνηση και υπεύθυνη οικονομική διαχείριση.

Για να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα, είναι ζωτικής σημασίας για τους οργανισμούς αυτούς να δώσουν προτεραιότητα στη χρηματοοικονομική διαφάνεια και να λάβουν προληπτικά μέτρα για την παροχή ολοκληρωμένων οικονομικών εκθέσεων και γνωστοποιήσεων. Οι ετήσιες εκθέσεις, οι οικονομικές καταστάσεις και οι αναλύσεις των πηγών χρηματοδότησης και των κατανομών θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες στο κοινό μέσω των δικτυακών τους τόπων ή άλλων προσβάσιμων μέσων.

Συμπεράσματα

Οι εν λόγω οργανισμοί επιδεικνύουν μεγάλη αφοσίωση στις δραστηριότητες για τη νεολαία και τη μη τυπική εκπαίδευση, συμμετέχοντας ενεργά σε έργα στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα και δραστηριοποιούνται σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, γεγονός που τους επιτρέπει να επηρεάζουν διαφορετικές κοινότητες.

Οι δραστηριότητες που διεξάγονται από αυτές τις οργανώσεις τεκμηριώνονται επιμελώς και καθίστανται προσιτές στο κοινό, με το 90% περίπου αυτών να περιγράφονται διεξοδικά στους δικτυακούς τόπους τους. Η ενεργή παρουσία τους σε πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Facebook και το Instagram, τους δίνει περαιτέρω τη δυνατότητα να μοιράζονται ενημερώσεις και να επικοινωνούν με το κοινό τους, ιδίως με τη νεολαία.

Παρά την εστίασή τους στην ενδυνάμωση της νεολαίας, υπάρχει αξιοσημείωτη έλλειψη ειδικών δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς που συμπεριλαμβάνει ανάπηρα άτομα μεταξύ της πλειοψηφίας αυτών των οργανώσεων. Μόνο δύο οργανώσεις ξεχωρίζουν για την ενεργή αντιμετώπιση δραστηριοτήτων για ανάπηρα άτομα, δίνοντας έμφαση στη συμμετοχικότητα και την ισότιμη πρόσβαση στη μη τυπική εκπαίδευση για αυτή την περιθωριοποιημένη ομάδα.

Η συμμετοχή στα προγράμματα της ΕΕ, ιδίως μέσω του Erasmus+, αποτελεί ζωτική πτυχή των στρατηγικών χρηματοδότησής τους. Ενώ οι οργανισμοί διερευνούν άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως εθνικές και ιδιωτικές δωρεές, βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στο Erasmus+ για οικονομική στήριξη. Ωστόσο, η περιορισμένη κυβερνητική στήριξη θέτει προκλήσεις για τη βιωσιμότητα και την επέκτασή τους.

Επιπλέον, η έρευνα αποκάλυψε μια ανησυχητική έλλειψη οικονομικής διαφάνειας μεταξύ των οργανισμών. Ενώ συμμετέχουν ενεργά σε προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ, οι ολοκληρωμένες οικονομικές πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων εκθέσεων και των λεπτομερειών χρηματοδότησης, δεν είναι άμεσα διαθέσιμες στους ενδιαφερόμενες/ους/α. Αυτή η έλλειψη διαφάνειας εγείρει ερωτήματα σχετικά με την οικονομική λογοδοσία και τη διακυβέρνηση.

Συμπερασματικά, ενώ οι οργανώσεις αυτές καταβάλλουν αξιόπαινες προσπάθειες για την ενδυνάμωση των νέων και τη μη τυπική εκπαίδευση, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης σε διάφορους τομείς. Η ενίσχυση της συμμετοχικότητας για τα ανάπηρα άτομα και η προτεραιότητα στην οικονομική διαφάνεια αποτελούν βασικά βήματα για την περαιτέρω ενίσχυση του αντίκτυπου, της αξιοπιστίας και της δέσμευσής τους στην αποστολή τους να ενδυναμώνουν και να εμπλέκουν τις/ους/α νέες/ου/ας και το ευρύ κοινό στην κοινωνική συμμετοχή και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

υπεράσματα

Με βάση τα ευρήματα που παρουσιάζονται στην έρευνα, μπορούν να εξαχθούν διάφορα κρίσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις νεολαίας στην προώθηση της ενσωμάτωσης των ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+.

Πρώτον, η πλειονότητα των οργανώσεων νεολαίας που συμμετέχουν ενεργά σε έργα Erasmus+ επιδεικνύουν ισχυρή δέσμευση στις δραστηριότητες για τη νεολαία και τη μη τυπική εκπαίδευση. Ωστόσο, υπάρχει αξιοσημείωτη έλλειψη ειδικών δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς για ανάπηρα άτομα μεταξύ των περισσότερων από αυτές τις οργανώσεις. Μόνο ένας μικρός αριθμός ξεχωρίζει για τις προσπάθειές του στην αντιμετώπιση των αναγκών των ανάπηρων ατόμων, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ιεράρχησης της συμμετοχικότητας και της ισότιμης πρόσβασης στη μη τυπική εκπαίδευση για αυτή την περιθωριοποιημένη ομάδα.

Δεύτερον, η μεγάλη εξάρτηση από τη χρηματοδότηση του Erasmus+ υπογραμμίζει τη σημασία των προγραμμάτων αυτών για τη στήριξη των δραστηριοτήτων των οργανώσεων. Ωστόσο, η περιορισμένη κυβερνητική στήριξη δημιουργεί προκλήσεις για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και την επέκταση αυτών των πρωτοβουλιών. Η διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης και η διερεύνηση άλλων ευκαιριών για οικονομική στήριξη είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της συνέχειας και της ανάπτυξης του έργου τους με αντίκτυπο.

Επιπλέον, η έρευνα αποκαλύπτει μια ανησυχητική έλλειψη οικονομικής διαφάνειας μεταξύ αυτών των οργανώσεων, παρά την ενεργό συμμετοχή τους σε χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ. Η απουσία άμεσα διαθέσιμων ολοκληρωμένων οικονομικών πληροφοριών εγείρει ερωτήματα σχετικά με την οικονομική τους λογοδοσία και διακυβέρνηση. Η ενίσχυση της οικονομικής διαφάνειας είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της αξιοπιστίας και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένου του κοινού και των δυνητικών δωρητριών/των (donors).

Η μελέτη υπογραμμίζει επίσης την ανάγκη για αύξηση της γνώσης και της εκπαίδευσης σχετικά με την αναπηρία, τόσο στους οργανισμούς όσο και στην κοινωνία στο σύνολό της. Οι αρνητικές στάσεις απέναντι στην αναπηρία μπορεί να οδηγήσουν σε κοινωνικό

αποκλεισμό και να διαιωνίσουν επιβλαβή στερεότυπα, εμποδίζοντας τη δημιουργία προσβάσιμων και χωρίς αποκλεισμούς περιβαλλόντων για τα ανάπηρα άτομα. Οι πρωτοβουλίες κατάρτισης και ευαισθητοποίησης για τις/ους/α εργοδότες/ες/τά και το προσωπικό μπορούν να βοηθήσουν να ξεπεραστούν αυτές οι στάσεις και να προωθήσουν μια πιο προοδευτική και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση απέναντι στα ανάπηρα άτομα.

Για την προώθηση της συμμετοχικότητας και της προσβασιμότητας στα προγράμματα Erasmus+, είναι ζωτικής σημασίας για τις οργανώσεις νεολαίας να δημιουργήσουν ενεργά μια νέα αντίληψη που θα δίνει προτεραιότητα στην ένταξη της αναπηρίας. Η επένδυση σε πόρους και κατάρτιση για την ανάπτυξη περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς θα επιτρέψει στις οργανώσεις να υποστηρίξουν την πλήρη συμμετοχή των ανάπηρων νέων στις πρωτοβουλίες τους. Επιπλέον, η απλούστευση των διαδικασιών χρηματοδότησης και η παροχή περισσότερης κατάρτισης και διαδικτυακών σεμιναρίων από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα βοηθήσει τις οργανώσεις να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις και να εργαστούν για την επίτευξη της ισότητας και της συμμετοχικότητας στα προγράμματα Erasmus+.

Συμπερασματικά, ενώ οι οργανώσεις νεολαίας στην Ελλάδα επιδεικνύουν αξιέπαινες προσπάθειες στην ενδυνάμωση των νέων και τη μη τυπική εκπαίδευση, η αντιμετώπιση των τομέων που επισημάνθηκαν και χρήζουν βελτίωσης, όπως η ενίσχυση της συμμετοχικότητας των ανάπηρων ατόμων και η βελτίωση της οικονομικής διαφάνειας, θα ενισχύσει τον αντίκτυπο και τη δέσμευσή τους για την ενδυνάμωση των νέων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η δημιουργία προσβάσιμων χώρων και η καλλιέργεια ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τα ανάπηρα άτομα στο πλαίσιο των προγραμμάτων Erasmus+ είναι απαραίτητη για την τήρηση των βασικών αξιών του προγράμματος, δηλαδή της ποικιλομορφίας, της αμοιβαίας κατανόησης και των ίσων ευκαιριών για όλους τις/ους/α συμμετέχουσες/οντες/οντα.

● ● **Συστάσεις για την προώθηση της συμμετοχικότητας στο πλαίσιο των οργανώσεων νεολαίας και των προγραμμάτων E+:**

➤ Το κράτος και οι φορείς χρηματοδότησης θα πρέπει όχι μόνο να αυξήσουν την κατανομή των πόρων, αλλά και να εξασφαλίσουν βιώσιμη χρηματοδοτική στήριξη των οργανώσεων νεολαίας για τη δημιουργία προσβάσιμων δομών για τα ανάπηρα άτομα. Η μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση θα επιτρέψει στις οργανώσεις να

σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν αποτελεσματικά πρωτοβουλίες χωρίς αποκλεισμούς.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή μιας ολιστικής προσέγγισης κατάρτισης που υπερβαίνει τα θέματα που σχετίζονται με την αναπηρία. Τα προγράμματα κατάρτισης θα πρέπει να περιλαμβάνουν την ποικιλομορφία, την ισότητα και τη συμπερίληψη, ενδυναμώνοντας το προσωπικό να δημιουργήσει ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς που σέβεται και εξυμνεί τις ατομικές διαφορές
- Συμμετοχή των ανάπηρων νέων στη συνδιαμόρφωση των προγραμμάτων για τη νεολαία. Οι πολύτιμες προοπτικές και οι συνεισφορές τους μπορούν να οδηγήσουν σε πιο προσαρμοσμένες και ουσιαστικές εμπειρίες, ενισχύοντας τη συνολική συμμετοχικότητα των πρωτοβουλιών.
- Διεξαγωγή τακτικών ελέγχων προσβασιμότητας των φυσικών χώρων και των ψηφιακών πλατφορμών που χρησιμοποιούν οι οργανώσεις νεολαίας. Αντιμετωπίστε τα εμπόδια και κάντε τις απαραίτητες προσαρμογές για να διασφαλίσετε ότι όλες οι εγκαταστάσεις και οι πόροι είναι προσβάσιμοι σε άτομα με διαφορετικές βλάβες.
- Προώθηση προγραμμάτων καθοδήγησης που συνδέουν νεαρά ανάπηρα άτομα με επιτυχημένα πρότυπα που έχουν ξεπεράσει παρόμοιες προκλήσεις. Τα θετικά πρότυπα μπορούν να τις/ους/α εμπνεύσουν και να τις/ους/α ενθαρρύνουν να συμμετέχουν πιο ενεργά σε προγράμματα για τη νεολαία.
- Ενδυνάμωση των ανάπηρων νέων με την παροχή ευκαιριών για την ανάπτυξη ηγετικών ικανοτήτων. Ενθαρρύνετε τις/ους/α να αναλάβουν ρόλους στη λήψη αποφάσεων, στη διοργάνωση εκδηλώσεων και στην καθοδήγηση έργων εντός του οργανισμού.
- Συνεργασία με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για την προώθηση θετικών και ακριβών αναπαραστάσεων των ανάπηρων ατόμων. Αυτό θα αμφισβητήσει τα στερεότυπα και θα προωθήσει μια πιο περιεκτική αντίληψη της αναπηρίας στην κοινωνία.

- Διασφαλίστε ότι οι προσπάθειες προσέγγισης και πρόσληψης προσεγγίζουν και εμπλέκουν ενεργά νεαρά ανάπηρα άτομα. Χρησιμοποιήστε ποικίλα κανάλια και δίκτυα για να συνδεθείτε με αυτή τη δημογραφική ομάδα.
- Διευκόλυνση της ανταλλαγής γνώσεων και της ανάπτυξης ικανοτήτων μεταξύ οργανώσεων νεολαίας, ομάδων υπεράσπισης της αναπηρίας και εμπειρογνομόνων. Ενθαρρύνει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων για την ένταξη.
- Αξιολογείστε τακτικά τον αντίκτυπο των πρωτοβουλιών για την ένταξη στα νεαρά ανάπηρα άτομα που συμμετέχουν. Χρησιμοποιήστε την ανατροφοδότηση και τα δεδομένα για να βελτιώνετε και να βελτιώνετε συνεχώς τα προγράμματα για καλύτερα αποτελέσματα.
- Διοργανώστε εκδηλώσεις και πρωτοβουλίες που γιορτάζουν τη ποικιλομορφία και τα επιτεύγματα των νέων ανάπηρων ατόμων. Η αναγνώριση και ο εορτασμός συμβάλλουν σε μια πιο περιεκτική και υποστηρικτική ατμόσφαιρα.

Συνοψίζοντας, η έρευνα αναδεικνύει τις υφιστάμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις νεολαίας για τη συμπερίληψη ανάπηρων ατόμων στα προγράμματα Erasmus+. Οι περιορισμένοι πόροι, η έλλειψη χρηματοδότησης και η ανεπαρκής εμπειρογνομοσύνη εμποδίζουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή και περιορίζουν τον δυναμικό αντίκτυπο αυτών των προγραμμάτων στην προώθηση της ένταξης και της ενδυνάμωσης. Με την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την τεκνοθέτηση των συνιστώμενων στρατηγικών, οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να ανοίξουν το δρόμο για ένα μέλλον χωρίς αποκλεισμούς, όπου όλα τα νεαρά άτομα, ανεξαρτήτως

ικανοτήτων, θα μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στα προγράμματα Erasmus+ και να επωφελούνται από αυτά.

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων Erasmus+ με έμφαση στην αναπηρία απαιτεί προσεκτική εξέταση και δέσμευση για τη δημιουργία πραγματικά ενταξιακών ευκαιριών για όλα τα άτομα που συμμετέχουν.

Ακολουθούν ορισμένες βασικές αρχές και στρατηγικές που μπορούν να καθοδηγήσουν το σχεδιασμό τέτοιων προγραμμάτων:

- Διασφαλίστε ότι οι στόχοι του προγράμματος περιλαμβάνουν ρητά την προώθηση της συμμετοχικότητας και της προσβασιμότητας των ανάπηρων άτομα. Στοχεύστε στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου όλα τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να συμμετάσχουν ενεργά και να επωφεληθούν από την εμπειρία.
- Συνεργαστείτε με ομάδες υπεράσπισης της αναπηρίας, ΜΚΟ και εμπειρογνώμονες στον τομέα για να αποκτήσετε γνώσεις και εμπειρογνωμοσύνη. Η εμπλοκή αυτών των οργανώσεων ως εταίρων θα βοηθήσει στην ενημέρωση για το σχεδιασμό των δραστηριοτήτων χωρίς αποκλεισμούς και θα διασφαλίσει ότι τα προγράμματα ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες.
- Διεξαγωγή διεξοδικών αξιολογήσεων προσβασιμότητας όλων των στοιχείων του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών χώρων, των καταλυμάτων, των μεταφορών και των ψηφιακών πλατφορμών. Να κάνετε τις απαραίτητες προσαρμογές και να παρέχετε διευκολύνσεις για να εξασφαλίσετε την πλήρη συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων.
- Παροχή ολοκληρωμένης προετοιμασίας πριν από την αναχώρηση για όλα τα συμμετέχοντα άτομα, με ιδιαίτερη έμφαση στην ευαισθητοποίηση σχετικά με την

αναπηρία, την εθιμοτυπία και τη σημασία της προώθησης ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξης.

- Προσφέρετε εξατομικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης σε ανάπηρα συμμετέχοντα άτομα, όπως προσβάσιμο υλικό, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας και υποστηρικτικές τεχνολογίες. Οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να είναι άμεσα διαθέσιμες καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.
- Σχεδιάστε ποικίλες δραστηριότητες και εργαστήρια που είναι χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμα σε συμμετέχοντα άτομα με διάφορες ικανότητες. Ενθαρρύνετε την ενεργό συμμετοχή και εμπλοκή όλων των ατόμων, καλλιεργώντας μια ατμόσφαιρα αμοιβαίου σεβασμού και κατανόησης.
- Παροχή ευκαιριών στα ανάπηρα συμμετέχοντα άτομα να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους και να συμβάλουν ενεργά στο σχεδιασμό και την εκτέλεση του προγράμματος. Δώστε τους τη δυνατότητα να γίνουν υποστηρίκτριες/κτές/κτά της ένταξης των ανάπηρων ατόμων τόσο κατά τη διάρκεια του προγράμματος όσο και μετά από αυτό.
- Εφαρμόστε μια συνεχή διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης που περιλαμβάνει ανατροφοδότηση από όλα τα συμμετέχοντα άτομα, με ιδιαίτερη έμφαση στις εμπειρίες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα. Χρησιμοποιήστε τα δεδομένα αυτά για να κάνετε συνεχείς βελτιώσεις στο πρόγραμμα.
- Διοργάνωση εκδηλώσεων και εργαστηρίων που ευαισθητοποιούν για θέματα αναπηρίας, αμφισβητούν τα στερεότυπα και προωθούν μια κουλτούρα συμμετοχικότητας. Ενθαρρύνετε τις ανοιχτές συζητήσεις και τη μάθηση σχετικά με τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων και την προσβασιμότητα.

- Σχεδιάστε προγράμματα με έμφαση στον μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στα ανάπηρα άτομα που συμμετέχουν. Παρέχετε μετεπαρακολούθηση (follow up) και πόρους για να ενισχύσετε την εξέλιξη της προσωπικής και επαγγελματικής τους ανάπτυξη μετά το πρόγραμμα.
- Μοιραστείτε τις επιτυχίες και τις βέλτιστες πρακτικές των προγραμμάτων Erasmus+ χωρίς αποκλεισμούς με άλλους οργανισμούς και ιδρύματα. Ενθαρρύνετε την τεκνοθέτηση προσεγγίσεων χωρίς αποκλεισμούς σε άλλα προγράμματα κινητικότητας και ανταλλαγών.

R

Βλάχου, Α., Διδασκάλου, Ε., Παπανάνου, Ι. (2012). Εννοιολογικές προσεγγίσεις της αναπηρίας και οι επιπτώσεις τους στην εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία. Στο Α. Ζώνιου-Σιδέρη, Ε. Ντεροπούλου-Ντέρου, Α. Βλάχου-Μπαλαφούτη (επιμ.). *Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική: Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Πεδίο.

n

Κασσέρη, Ζ. (2014). Κοινωνική εργασία και ενδυνάμωση οικογενειών παιδιών με αναπηρία στην εκπαίδευση. Στο: Θ. Καλλινικάκη και Ζ. Κασσέρη, *Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση. Στα θρανία των ετεροτήτων*. Αθήνα : Τόπος

Μαυρέας, Β. (2006). Η θέση του αναπηρικού κινήματος για την κάρτα αναπηρίας και τη Διεθνή Ταξινόμηση της Λειτουργικότητας, της Υγείας και της Αναπηρίας, *Θέματα αναπηρίας ΕΣΑμεΑ*

Νικολαΐδης, Ε. (2013). *Σχεδιάζοντας στην πράξη τη νέα πολιτική για την αναπηρία. Πρακτικά εργαλεία.* Αθήνα: Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α)

Bohn I. and Stallmann L. (eds) (2007), The socioeconomic scope of youth work in Europe – Final report, a study commissioned by the Youth Partnership, Institut für Sozialarbeit und Sozialpädagogik, Frankfurt

Bricout, J., Porterfield, S., Tracey, C., Howard, M. (2004). Linking Models of Disability for Children with Developmental Disabilities. *Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation* 3(4) Available at:

<https://cmhsr.wustl.edu/Resources/Documents/Linking%20models%20of%20disability%20for%20children%20with%20developmental%20disabilities.pdf> [Accessed 01/08/2023]

Coussée F. (2009), “The relevance of youth work’s history”, Verschelden G. et al. (eds), The history of youth work in Europe – Relevance for today’s youth work policy, Council of Europe Publishing, Strasbourg, pp. 7-11.

Eleni Strati, (2021). European Semester 2020-2021 country fiche on disability equality. With comparative data annex provided by EDE Greece, European Union

European Commission, Priorities of the Erasmus+ Programme, Inclusion and diversity,

Government Gazette (A'/09.12.2016). Against discrimination at work and employment, Law 4443/2016, Series I, No 232

Government Gazette (A'/30.9.2011). Law No. 4019/2011 Social economy and social entrepreneurship and other provisions, Article 1, No 216

Government Gazette (A'/2-10-2008). Special Education and Training of Persons with Disabilities, Law 3699/2008, Series I, No 199

Government Gazette (A'/21-12-2020). National System of Vocational Education, Training and Lifelong Learning, Law 4763/2020 Series I, No 254

Haegele, A., Hodge, S. (2016). Disability Discourse: Overview and Critiques of the

M
e

Kritsotakis G, Galanis P, Papastefanakis E, Meidani F, Philalithis AE, Kalokairinou A, Sourtzi P. (2017). Attitudes towards people with physical or intellectual disabilities among nursing, social work and medical students. *J Clin Nurs.* 2017 Dec;26(23-24):4951-4963. doi: 10.1111/jocn.13988. Epub 2017 Oct 13. PMID: 28771877.

Llewellyn, A., Hogan, K. (2000). The Use and Abuse of Models of Disability, *Disability and society* 15(1): 157-165

d

Mantzikos, C., & Lappa, C. (2023). Feasibility of Inclusive Education in Greece: Current Challenges, Difficulties, and Opportunities. *Medical Research Archives*, 11(2). doi:10.18103/mra.v11i2.3561

Marks, D. (1997). Models of disability, *Disability and rehabilitation* 19(3): 85-91 Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109/09638289709166831> [Accessed 01/08/2023]

l

O

M

Ø

Llewellyn, A., Hogan, K. (2000). The Use and Abuse of Models of Disability, *Disability and society* 15(1): 157-165

l

Mantzikos, C., & Lappa, C. (2023). Feasibility of Inclusive Education in Greece: Current Challenges, Difficulties, and Opportunities. *Medical Research Archives*, 11(2). doi:10.18103/mra.v11i2.3561

M

United Nations (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Treaty Series, 2515, 3.

e

Σελίδα

t

United Nations (1993). Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities UN adopted by the General Assembly, A/RES/48/96

United Nations (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, General Assembly, A/RES/70/1

World Health Organization (1980). *International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps. A manual of classification relating to the consequences of disease.* Geneva: World Health Organization. Available at:
<http://apps.who.int/iris/handle/10665/41003> [Accessed 01/08/2023]

World Health Organization (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health: ICF.* Geneva: World Health Organization. Available at:
<http://apps.who.int/iris/handle/10665/42407> [Accessed 01/08/2023]

Zissi, A., Rontos, C., Papageorgiou, D., Pierrakou, C. and Chtouris, S., (2007). Greek Employers' Attitudes to Employing People with Disabilities: Effects of the Type of Disability. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 9(1), p.14-25. DOI:
<https://doi.org/10.1080/15017410600973234>